

7819

శ్రీ

గామచంద్ర పరబ్రహ్మణ్యే నమః

శ్రీ కొదండరామ శతకము

ప్రతి

పాణ్యం లక్ష్మీనరసింహయ్యగారు

ఉయ్యాలవాడ

1938

రామాలయము ముగింపు, పీఠశాల, కర్నూలు.

—:0:—

కాశీరై, స్వామివారిముఖ
గ్రాధికర్తవి

వెల 0-8-0

పరిధమ ముద్రాణము

ఈపుస్తకము వలయువారు ఈక్రిందనుపఱచిన
చిరునామాకు వ్రాసిన లిప్తయగుదురు.

(శ్రీ) పాణ్యాలక్ష్మీరసాహాయ్య
విశ్వవిద్యాలయము, కోవెలకుట్ల తాలూకా,
గుంటూరు జిల్లా.

సంఖ్య... 19837

21. 11. 84

గృహకర్త.

పాణ్యం. లక్ష్మీనరసింహయ్యగారు,

ఉయ్యాలవాడ.

పండితాభిప్రాయములు.

ఓంనమః పరదేవతాయై.

కవితయు గానము నను కలాద్వయము మానవునకు నహజములై పండితపామర విభేదముం బాటింపక యానందము సగుఱుటించుట లోకవిదితములందు సంగీతము శ్రవణకాల సహకృతానందమును నులుపుగఁగూర్చుట నిక్కమై నను బ్రహ్మనందనుభవగు నానందము నొడఁగూర్చుపట్లఁ గవిత యెక్కుడనుటయు నద్వితీయాలోచనామృతమను సహృదయ జనోక్తి సాభిప్రాయ మనుటయుఁ దప్పదు ఆకవిత యాదికాలము నాడి నేటివరకును సకలభాషలయందును క్షణక్షణోపచయముం బడియుచు విశ్వశ్రేయోదాయకమై వెలయుచున్నను ఫలపరిగణనమున యశశ్రేష్ఠతలు బహుప్రయోజనములు దోచుచున్నను „కాంతాసమ్మితతయోపదేశయుజే” యను మహాకవివాక్కుఁ దత్పద్యప్తి బంశీలింప నేపండితుడైన బ్రహ్మససిద్ధాంత మని యొప్పుకో వలసినదే.

కవితా నిర్వర్తనీయమగు నపదేశము పట్ల నితరకవుల కంటె శతకకవులు మిక్కిలి కృతకృత్యులగుట వారియెడ సకలలోకమును గృతజ్ఞమై యుండఁదగును శ్రవ్య దృశ్య ప్రబంధములవలె గాక యాబాలగోపాలము వాడుకకెక్కి లొకికా లొకిక ధగ్గములు జనుల కుద్బోధించు నీతెగలోని కావ్యములలో లొకికములకే మిగులఁ బ్రాధాన్యము.

ప్రకృతము బ్రహ్మశ్రీ ఉయ్యాలవాడ పాణ్యం లక్ష్మీ
 నరసింహయ్య గారు రచించిన శ్రీకోదండరామశతకము నా
 మూలాగ్రము నేను జూచితిని అందలి ప్రధానోద్దేశము మా
 నవ ప్నేతిక జీవనముఁ జక్కపరచుటయే అక్కార్యము తత్త
 త్కాలిక బాహ్యంభతర ప్రచోదనముం బట్టిప్రార్థనకవులచే
 బూర్వనిర్వృత్త మే యైనను నవనవప్రవృద్ధములై క్షణక్షణ
 విపరీణామముంబడయుచు నవనాగరికతయనునామమున దాండ
 విండు దురాచారపితౄచమలఁ దొలఁగించునెనిఁ బ్రాక్కాలి
 కమలగుఁలు ప్రార్థనశతకము లనమరములగుట యారసి
 యాలోటదీర్చి నీవి యుద్యమించెనని తోచెడిని ప్రతిపద్య
 మనాదును వీరి యుత్తమాదర్శము కేటపడు చుండును గో
 కమున కొదవు ననంతానర్థపరఁపరను గూర్చిన వీరి యను
 తాపము ప్రతిబింబించును అద్భుతఁ జక్కజరుపవలె నన్నఁ బ
 రమేశ్వరని కిట్లెచుట నివేదించుకొనుటయే సరమకర్తవ్య
 మని ఏను సంఘటించిన యీ శీర్షికయే చెప్పక చెప్పెడిని వీరి
 కవిత బలాదాకృష్టమాణ కాక సహజ సౌందర్య భాసురయై
 రసజల్లోకమునకు ముడిముగూర్చు ననుట యతిశయోక్తి కా
 జాలదు తమ దోషజత యాత్మవిషయమున నెట్టిదైనను పర
 కృతులయందు మాత్రము దోష్టేఽదృక్కులై మెలంగువారి
 కెచ్చో నైనను దొసంగులు గన్పట్టుట సహజము గాన
 నిందును వారికనకాశము మొగవు నేమో కాని గుణజ్ఞులకు
 మాత్రమీరివి శనికమును బరిశీలించుకొలక నెట్టిదృష్టి తో
 లంగరి మానడు విషయమును బట్టి పండిలసామర జనవేద్య
 మగు బాషయే యిక్కావ్యమునకవసరమని వీరు చక్కగా
 గ్రహించి ప్రకృతకాలమున నిట్టి కావ్యములే యవసరమగుట

నిక్కవివర్యుడును వీరి తెగవారు నుత్తరోత్తరాభివృద్ధి బడయుచు లోకోపకారము నడ నాస్మప్రజ్ఞ నునఁచుగించుచుఁ బరమేశ్వరుని కరుణాకటాక్షములకు బాతుని లగుదురు గాక.

కర్నూలు. } మేడవరం రామబ్రహ్మ శాస్త్రి
29-6-38. } సంస్కృత పండితుడు.
మున్సిపల్ హైస్కూలు.

చ॥ కవివరులందు నేడు శతకంబులు వ్రాయు సమరులల్పము|
ట్లవుట నవీన మార్గముల నాశతకంబు రచించి ప్రాజ్ఞ లో
కవినతిఁగొన్న మిమ్మిపుడు గట్టిగ సంస్తుతి నఱ్ఱుటాప్పదే|
నవనవ కల్పనాభిరతి సచ్చదోకోపరిసింహ సత్కవీ॥

తే॥ గీ॥ పండితకవీంద్రుని లెందఱో 'భభిర' యనుచు|
బొగడియున్నారు దానమీ పొలుపు దెలిసె|
శతకరచనకుఁ గ్రొంగ్రొత్త పౌరులబ్బ|
జేయుటల్పంబె? లక్ష్మీనృసింహ సుకవి॥

ఇట్లు,

కర్నూలు. } శతావధాని అనుముల
29.6.38. } వెంకటశేషకవి.

కవితయన నిట్టిదని దాని స్వరూపమును నిర్ణయింప గలవారు లోకమునఁ బెక్కుండుగలరు. కాని యొకని నిర్ణయము మఱియొక నిర్ణయమునకెప్పుడును భిన్నముగ నేయుండును విషయములు దనకునచ్చిన మార్గము నొక్కదానినిమాత్రమే ప్రధానముగా మనము నందిదుకొని చర్చించుచో నత్యమోస్తటికిని బయలుపడదు. కానననే “కాపి కాపి నరస్వతీ” అని యభిజ్ఞులునుడువుచుందురు. కావ్యమునందు గవియొక్క హృదయము నతనితాత్కాలికావస్థయు సూక్ష్మముగ బ్రతిఫలించుచునే యుండుననుటయు జాలవలయు నత్యమే.

బ్రహ్మశ్రీ. వే. పాణ్యం నక్షీనరసయ్యగారు రచించియున్న శ్రీ కోదండ రామశతకమును నేనామూల చూడముగా జదివిపరిశీలించితిని యందువారి తాత్కాలికావస్థయును గొంతవరకు బ్రతిఫలించినది. అచ్చటచ్చట దమహృదయావేదనను భగత్సన్నిధానమున తెలుపుకొనినట్లు కానవచ్చెడిది అయినను ముఖ్యముగ నేటివననాగరకత యొక్క విచిత్ర పరిణామములను వానియనర్థములను లోకమునకు వెల్లడి చేయవలయునను పట్టుదల యిందు బ్రధానముగ గానవచ్చుచున్నది. ప్రకృతకాలమున నిట్టికవిత్వమే నిరివిగా నుదయింపవలసియున్నదని నాయభిప్రాయము అందును శతకరచన కిట్టి సమకాల వర్తనములు విషయభూతిములగుట యెంతయు శ్లాఘ్యము తొల్లింటికొన్ని శతకములు తనయుత్పత్తి కాలము యొక్క చరిత్రనున కిప్పుడెట్లు సాధనములగుచున్నవో యిప్పటి యీశతకము సైలము భావికాలము వాఁకీకాలపు జరిత్రమును బోధింపగల యుత్తమసాధనముగా గలదని నేను

నమ్ముచున్నాను. ఇట్టియుత్తమ శతకములను మఱికొన్నింటిని సైతమురచించి విజ్ఞానప్రదయముల నానందవార్ధి నోలలాడించుచు సకలజనులలోనే దేనియచితమైన భావపరివర్తనము గలిగింప నీలక్ష్మీ నరిసింహయ్యగారికి పరమేశ్వరుడా యురారోగ్య భాగ్యములొసంగి రక్షించుగాక.

ఇట్లు,

కర్నూలు. }
27-6-38. }

అనుముల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి
తెలుగు పండితుడు.

ముసిసిపల్ హైస్కూలు కర్నూలు.
శ్రీమాన్.

—

బ్రహ్మశ్రీ మేడవరం రామస్వామిశాస్త్రిగారి అభిప్రాయం

చ॥ అమరధు నీనవీనవి కచాబ్జ మరందర సప్రసారమీ!
శ్రీమమున జాలువారెననగా భవదంచిత కావ్యమార్యచి
త్తములప్రమోదవారిధిసుధామయవీచికలందు రామనా
మమువలెదేలుచున్న యదిమాన్యగుణాకరసుప్రసిద్ధమై

ఇట్లు,

కర్నూలు,
30-6-1938.

మేడవరం రామస్వామిశాస్త్రి,
పౌరాణిక కేసరి

సుకేశులగ్రామం
మార్కపురం తాలూకు.

హైకోర్టు పక్షాలు వి. రత్నపభాపతయ్యగారి అభిప్రాయము
బ్రహ్మచారి

ఉత్పాదనమునకు పాత్రులైన లక్షిమనరసింహాచారి గారిని చాలాకాల
మునుండియు నేనెరుగుదును, వారు వ్రాసిన కోదండరామ
శతకము నామూలాగ్రము జదివితిని. మిక్కిలి సంతసించితిని
శైలిసులభమైన చక్కనిజేట మాటిలలో నిర్దుష్టముగ నల
రారుచున్నది. యిందు భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యములు, వర్ణాశ్ర
మధర్మములు నవనాగరకతా స్వరూపము లోకచర్యలు మొ
దలగునవి చర్చింపబడినవి. యిప్పుడు సంఘసంస్కారమును
పేర శృతి స్మృత్యను గుణ్యములగు పూర్వ సాంప్రదాయము
లనన్నిటిని దారుమారు చేయుచుండు యీకాలమున నిట్టి
సనాతనధర్మావలంబములగు గ్రంథములు వ్రాయువారలుదు.
యిందు బూర్వాచార కార్యాచార్యము చక్కగ వ్యక్తీకరిం
చబడినది. కొన్ని చర్చలయందు కొందరికి మనస్సంకటము
యగునున్నను లోపము లను నిష్పక్షపాతముగ చర్చించిరేకాని
యేకులమునుగాని యేవ్యక్తినిగాని యేసంఘమునుగాని తూ
లనాడట వాదస్వభావముగాదని వారిని సంపూర్ణముగ నెరిం
గినవారైదురు నంగీకరింపకపోరని నావిశ్వాసము. యీగ్రం
థపఠనమువల్ల గొందఁలైనను సీతీమార్గము నవలంబించినచో
కవి పరిశ్రమ సాఫల్యమొనరించిన వారగుదురు. రాయల
సీమవాసియైన యీశాచారికి పండితులైదురు దగిన ప్రోత్సా
హదరణము లొసంగి గ్రంథరచనోన్మముని జేయుదురుగాత
కవిగాకీ భగవానుడు దీర్ఘాయుధారోక్షైవ్య శ్రవ్యములొసంగి
రక్షించుగాత.

కర్నూలు,

ఇట్లు,

15-10-1937.

} వి. రత్నపభాపతయ్యగారు
హైకోర్టు పక్షాలు, కర్నూలు.

రాచర్ల గ్రామం వై. రాఘవాచార్యులవారి అభిప్రాయం.

గీ॥ తనర నుశ్యులవాడ కో॥ దండరామ॥
 శతకము రచించియాంధ్ర బా॥ మా వధూటి
 నవ్యరీతుల గై సేసి॥ నవరసముల॥
 చవులమరిగించి ధర్మార్థు॥ సారమెదల
 భవ్యరీతుల బ్రజకు॥ జా॥ పృథ్వీజేసి॥
 వాగ్విలాసామృతరస పు॥ వైభవము॥
 పౌజ్యోక్తకంబుకర్ణపూ॥ రంబుజేసి॥
 సకలజనములమెచ్చుల॥ సంతరించి॥
 జననిరాయలసేవయు॥ తాహగరిమ॥
 జేరగజేసితిలక్ష్మీనృ॥ సింహసుకవీ॥

ఇట్లు,

కర్నూలు, }
 28-6-1937.

వై. రాఘవాచార్యులు,
 సీనియర్ తెలుగు పండితులు
 మునిసిపల్ హైస్కూలు, కర్నూలు.

కృతజ్ఞత

గీ॥ పాత్తమును సాంతముగ జూచి పొలుపుమీర!|
 మంచభావంబులొసగిన మాన్యులకును|
 గ్రంథమును సంస్కరించిన కవివరులకు|
 సంతతంబును భక్తినంజలియొనర్తు॥

శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మచేసమః

విజయం.

—

చదువరులారా!

శ్రీమదనంత విచిత్రవిలాసాన్నితం దైన యీ హాసం చ మున ధర్మాధర్మముల కెప్పటికి పరిస్పరసంఘర్షణ మేర్పడు చుండుట ప్రసిద్ధమైయున్నది. యీ ధర్మాధర్మములనే శ్రీ మద్భగవద్గీతయందు శ్రీకృష్ణ భగవానుడు దైనసంపత్తి ఆసుర సంపత్తి యని పేర్కొనియున్నాడు. ఈ రెండింటి సంఘర్షణ మందు నొకప్పుడు ధర్మమునకు, నొకప్పుడు అధర్మమునకు విజయము నేకూరుచుండును. సంపూర్ణధర్మాధికమైన కాలము కృతియుగమనియు, అధర్మాధికమైన కాలము కలియుగమనియు నీ తారతమ్యముచేటి శక్తి తా ద్వాపరయుగములనియు పేర్కొనఁబడుచున్నవి. ధర్మము, భగవత్స్వరూపము, ధర్మాచరణము, భగవత్సేవయేయగును. ధర్మమును ద్ధరించుట భగవత్కృత్యమైయున్నది. శ్రీమద్భగవద్గీతయందు, భగవానుడు

శ్లో॥ యదాయదాహిధర్మస్య స్థానిస్థితీభారత |

అభ్యుధా సమధర్మస్య తదాత్మానంస్పృహమ్యహం | అనియు

శ్లో॥ పరత్యాగాయ సాధూనాం | వినాశాయ చదుష్కృతాం |

ధర్మసంస్థాపనార్థాయ | సంభవామి యుగే యుగే ||

అని సెలవిచ్చియున్నాడు.

అనగ ధర్మమునకెప్పుడెప్పుడు హాని సంభవించి అధర్మము విజృంభించునో, అప్పుడప్పుడు తాననతిరించి ధర్మోద్ధరణ మొనర్తుననియు, సాధురక్షణార్థము దుష్టశిక్షణార్థము, ధర్మ

సంస్థాపనార్థము ప్రతియుగమునందును తానవతరింతుననియు సెలవిచ్చియున్నాడు. ధర్మోద్ధానమునకై మహామహులెందరో తపఃజీవితముల నవ్వించియున్నారు. అప్పుచుచున్నారు ధర్మాచరణము, పాతిమహాని ముఖ్య కర్తవ్యమైయున్నది. ఇంతివరకు అంతివివాహాంశముకాని సంశయము కానిలేదనియే, చెప్పవచ్చును కాని ధర్మమనగనెట్టి, అధర్మమనగనెట్టి అను విషయమున మాత్రమే, “యెవరికివారే యమునా తీరే” యన్నట్లు భిన్నభిన్న వ్యాఖ్యానములు, భిన్నభిన్న సిద్ధాంతములు, చెందగి వాద ప్రతివాదములతో సంకుల సంఘస్థితి మేర్పడుచున్నది. వాస్తవముగనొక కార్యము కొందరకు పరమధర్మముగను మరికొందరకు అధర్మముగను తోచుచుండుట మనఃప్రత్యక్షమైయున్నది. ధర్మము నిర్వచించుటకు వేదశాస్త్రాది ప్రమాణములన్నియున్నను విమర్శకులకు సత్వరజస్తమో గుణభేదములచే నైక్యత సిద్ధిపడుచున్నది.

శ్లో॥ అధర్మం ధర్మమితీయా | మన్య తేతిమనావృతా |
సర్వాన్తా విపరీతాంశ్చ | బుద్ధిస్సాహితీతామసీ ||

అనగా, అధర్మము ధర్మమునోచుట ధర్మప్రమాణములకు విపరీతములు, స్ఫురింపజేయుట తమోగుణాన్విత బుద్ధిలక్షణమని, గీతయందే పేర్కొనబడినది. అధర్మము నాచరించునారిని మూడవిధములుగ, విభజింపవచ్చును 1. అధర్మమునే ధర్మమని నమ్మిచేయువారు, 2. తెలియక చేయువారు, 3. తెలిసియు, విషయలంఘనలై చేయువారు నైయున్నారు. వర్తమానకాలము కలియుగము, ధర్మము గోచరించుట,

గోచరించినను ఆచరించుట బహుదుర్లభమైయున్నది. ఇది గాక కొన్ని సామాన్యధర్మములు. వర్ణధర్మములు, ఆశ్రమ ధర్మములు, దేశధర్మములు, అపధర్మములు, ఇత్యాది భేదములచే ధర్మములొప్పుచున్నవి. కర్మాధర్మ వివేకమునకు మూలములు. శృతులు, శ్మశ్శాస్త్రములు, నామాన్యలకు తెలియనందున మహర్షులు శ్రుత్యనుగుణములగు స్మృతులను రచించిరి. గనుక మన్వాది ధర్మశాస్త్రములు మనకు వేద తుల్యములై పరమప్రమాణములై యున్నవి. ఇవి ప్రమాణములుగ నంగీకరింపనివారితో మనకుప్రసక్తిలేదు. భగవద్దీత యందు భగవానుడు,

శ్లో॥ తస్మాచ్ఛాస్త్రంప్రమాణం నే ।

కార్యాకర్మవ్యవస్థితౌ ॥ అనియు

శ్లో॥ యశ్శాస్త్రవిధిముస్పృజ్యవత్తే కామకారణః ।

నససిద్ధిమవాప్నోతి నసుఖంవాపరాంగతిం ॥ అనియు

అనగ, కర్మాధర్మము చేయవచ్చునా, కూడదాయను విషయమున శాస్త్రము ప్రమాణము, ఎనడు శాస్త్ర విధినివిడిచి వ్రతించునో వానికిగతిలేదు. సుఖములేదు. అని సెలవిచ్చియున్నాడు. కాని భగవదుద్దేశమునందున్న శాస్త్ర మెద్ది అనువిషయమున సంతయ ముదయించుచున్నది. కాని గీతాసమ్మతమైన శాస్త్రము మనుస్మృతియని భావింప నవకాశము గలదు. ఎట్లన గీతకు యోగశాస్త్రమనుపేరు రూఢి నందియున్నది. యోగమనగ శ్లో॥ యోగఃకర్మసుకౌశలం॥ అని గీతయందే చెప్పబడినది. అనగ! కర్మలచే యుటయం దలి కుశలత్వమే యోగమని అర్థము. అట్టియోగశాస్త్రమును

భగవానుడు మొదట వివస్వంతున కుపదేశించినట్లును, వివస్వంతుడు మన వ్రతుచెప్పినట్లును మనువ్రత్తాక్షుకున కుపదేశించినట్లు గీతయందే చెప్పబడినది.

శ్లో॥ ఇమంవివస్వ శేయోగం ప్రోక్తవానహమన్వయం ।
వివస్వామన పేప్రాహమను ర్త్వాక వేదప్రసీత్ ॥

అనుటవల్ల మనుస్మృతి ప్రామాణ్యము సిద్ధమగుచున్నది. ఇదిగాక ॥శ్లో॥ యద్వైకించమనురవదత్తద్భేషజం॥ అని శృతులు కూడ మనుస్మృతినుగ్గడించినవి. అట్టి మనుస్మృతియందు సర్వధర్మములు విఫలముగ చర్చింపబడినవి, కాని నేడుజరుగుచున్న ఆచారవ్యవహారములు ధర్మములు తారుమారైనవి. వేయేలసర్వసామాన్యములైన అహింస, సన్యాసు, అస్తేయము దయ, శాంతి, ఇత్యాది ధర్మములే శిథిలావస్థనందుచున్నవి. ఇది కలిసంభావము. స్కాండపురాణాంతర్గత బుధవాచవ్రత కథయందు

శ్లో॥ ఆచందాలమనుప్రాప్తా స్పర్శేవాణిజ్యకర్మణి ।

శ్లో॥ సర్వేచ-డాలతాయాంతి ।

శ్లో॥ విప్రీణాంతపస్తలైనాభూన్మాహాన్యదర్శనం ।

శ్లో॥ తస్మిన్సర్వకర్మకర్తృః । క్లిశ్యమానాదినేదనైః ।

శ్లో॥ జాతినాంకర్య యోగేపిచకుస్పత్కర్మకించనః ।

శ్లో॥ కలాత్వబసవాస్మాణి యావస్పాంచకలానిచ ।

విష్ణుస్మృత్యుతిభూలోకం గంగాత్యక్తుతిభూతలం ।

ధార్మికకష్టమాప్నోతి । పాపిష్ఠస్సుఖపిధనే ।

అద్యపాంతాధికాజాతాః కలావింశతివత్సరాః ।

అనూచానకులంసప్ట | వేదోన్మత్తశ్చసత్పథః |
 ధర్మోనష్టః కర్మనష్టం | జానో భూద్వర్ణసంకరః |

శ్లో! బహూన్యస్త్వపూర్వాణి దుస్సాధ్యానినరైః క్వచిత్ |
 శిల్పానిసంప్రదర్శ్యైవకురాజా వంచయ తివః
 సర్వథా వై దిక్ష్వత్తిః | భవతామద్యదుర్లభా |

ఇత్యాద్యనేక శ్లోకముల కలియుగపాభాము నుగ్గడించబడినది. వానినన్నియునిటజూపుట విస్తరమగును. వైవాక్యముల తాత్పర్యమేమనః- కలియుగమందు అగ్నివర్ణము మొదలు అంత్యవర్ణమువరకు జనలందరూ వ్యాపారవృత్తి నవలంబింతురనియు, సర్వజనులు చండాలతనందురునియు, విప్రుల తపస్సులకు మాహాత్యముండననియు, సత్కర్మాచరణలు దినదినము సంకటపడుచుండురనియు, జాతిసాంకర్య మేర్పడుననియు, అయినను సత్కర్మాచరణము కొద్దిగ చేయుచుండురనియు, కలియుగమందు 5000 సంవత్సరములు గడచిన విష్ణువు, గంగయు, భూలోకమును విడుతురనియు, ధార్మికుడు, కష్టమందుననియు పాపిష్ఠుడు సుఖపడుననియు, కలియుగమందు 5020 సంవత్సరములు గడచిన ఉత్తమికులము వేదము, మంచిమార్గము, ధర్మము, సత్కర్మము, నష్టమగుననియు వర్ణసంకర మేర్పడుననియు పూర్వమందు చూడనటువంటి దుస్సాధ్యములై నటువంటి యంత్రములను వ్యాపిపజేసిదుష్ప్రపులు ప్రజలను మోసగింతురనియు వైదికవృత్తి దుర్లభమగుననియు మొదలగు సంగతులచే వర్తమాన పరిస్థితులను వేలయేడ్లకు మునుపే మనమహర్షులు వ్రాసియున్నారు. అయిన మనవి ప్రుక్షేపిచేయవలె, కాలప్రవాహమునకె దురీత

నీమట సాధ్యము కాదనుసంగతి తెలిసినదే అయినను మిన్న
కుండరాదు. పశ్చిమము జరుగుచున్న సంఘసంస్కరణలు
వర్ణాశ్రమధర్మసాంకర్యములు పంచమదేవాలయప్రవేశాదులు
మొదలగునవి ధర్మములు మాత్రము కాజాలవు. అని నిగా
పి చి యథాశక్తి పాటుబడట ధర్మం . భగవానుడు కలి
యునమందు శ్లో! యథాబలం యథాయోగం | తత్సర్వం
నుగమంభవేత్ | అని సెప్పించియున్నాడు. అయినను నీ
ధర్మాధర్మచర్చ పండితులు చేయతగినది.

నాబోటివానికి దుస్సాధ్యము. అయినను హృదయం
గతాభిప్రాయముల పుస్తకస్వరూపమున వెలిబుచ్చుట యుక్త
మేయని తలచి మొదటనీశితకమును || శివతదుచ్చృణోమికుంబ
కలయుగంబ|| యను మకుటముతో కలిసిభోధించి కొన్ని
పద్యములు వ్రాసితిని. కాని పిమ్మట అనుల్లంఘనీయమగు
దైవిక ప్రేరణమువల్ల నాయుష్టదైవమగు శ్రీకోడండరామ
మూర్తిని సంభోధించి మార్పుచేసితిని. ఇందులోనే వ్యక్తిని
గాని యేకులమునుగాని యేసంఘమునుగాని తూలనాడుట
నా యుద్దేశముకాదని శ్రీరామచంద్ర సాక్షిగ వచించు
చున్నాను. నేనువాసినివిధర్మములైనను కాకున్నను ధర్మము
లకు నమ్మకముతో వ్రాయబడినవేదాని వేరుకాదు. నాకు
తోడినాతెవరకు కఠినపదములను వాడక వ్యంగ్యభావముల
నిడక అందుకు సులభముగనుండునట్లు వ్రాసితిని. నీతిభోధక
గ్రంథములలో శతకములు కూడ మిక్కిలి ప్రచారములలో
నున్నవని శతకరూపమునే కల్పించితిని. ఇందుదోషములున్న
ను స్థానిత్యములున్నను నాకు తెలివిన కృతజ్ఞతతో గ్రహించి
నవంతును. పండితులు అనుగ్రహదరణములొసంగి మన్నింతు

రుగాక యని వేడుచున్నాను. ఈశలేకమును సాకల్యముగ పరిశీలించినంతస్కారమునంగిన నాశరమమిత్రులగు బహ్మశ్రీ కవిసింహుల వధాని పంచాననేత్యాది బిరుదాంకితులును, శతావధానులగు ప్రొద్దటూరు గ్రామం గాజశేఖర వెంకట శేషకవిపుంగవులకును, శిష్యులు మునిసికల్ హైస్కూల్ పండితులగు శ్రీమూర్తి రాచర్ల రాఘవాచార్యులవారికిని నా కృతజ్ఞతాభివందనము లొనర్చువాడ మఱియు ముద్రాణాది కార్యములకు సహాయమునన్నిస భక్తులకు కృతజ్ఞతాచాపుచు, సర్వజనులకు ధర్మానంతయు దైవభక్తియుగలిగించి భోగభాగ్యములొసంగి శ్రీరామచంద్రదేవార్చనముగాక.

శ్రీ రామాన్ని గామస్తు.

సర్వజనాన్ని క్షణోదధివంతు.

ఇల్లు, విన్నవించు

బుధజనవిధేయుడు

14—10—1937 }

ఉయ్యాలవాడ.

పాణ్యం లక్ష్మీనరసింహయ్య.

శ్రీగణేశాయ నమః

శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణీనమః

సీ॥ శ్రీమద హిమవల | స్వామినారాధించి |
విఘ్నేశు సంతయు | వినుతిజేసి |
శారదాదేవికి | సాష్టాంగమొనరించి |
గురువులకంజలి | గురుఱుపఱచి |
న్యాసపాల్మీశ్వర ! వరకవీంధులఁగొల్పి |
యాంధ్రకవీంధుల | నభినుతించి |
నేటికవీశ్వర | కోటి సంతయు మొక్కి |
కుకవులమదిలెక్క | గొనక దెగడి |
తే॥ గీ॥ తల్లిదండ్రుల మదిలోనఁ | దలఁచిపద్య |
శిలకమర్చించెదనుభక్తి | సమ్మతించి |
శాశ్వతానందపదవి నొ | సంగవయ్య |
ధరణినుయ్యలవాడకో ! దండరామ ||

1

సీ॥ శ్రీరమ్యగుణధామ | శృంగారజితకామ |
కారుణ్యసీమరా | క్షుణ్ణవిరామ |
రాజలలామమా ! రాండవంశాంబుధి |
సోమదాక్షాయణీ | సుత్యనామ |
మానితావరభక్త | మానసాంబుజతిగ్ధ |
ధామశిక్షాగ్రసం | గామిమఘ్న |
యతిలోకావృద్ధయవి | హారాభిరామభూ |
తనయాప్రమోదసం | ధానభూమ |

గీ॥ నవ్యనీలాంబుదశ్యామ | నన్నుఁబ్రేమ |
మోదములొసంగుచునుదయా | స్ఫూర్తి నోమ |
భక్తినినుఁగొల్తు నెపుడుకై | వల్లభామ |
ధరణినుయ్యలవాడ కో ! దండరామ |

2

సీ॥ తిగతిగమగరాల | బిగిజిగిడుమాల

సాగపగుతగుసిగ | సాముతోడ

పలుకుపలుకున తేనె | లొలుకుచుగులికెడి

మొలకనవ్వులముద్దు | మోముతోడ

చెలువగుకలువరే | కులనిగ్గుదులకించు

కలుములీనెడువాలు | గనులతోడ

కొక్కారునీరుదా | రులబారుసీరితారు

మారొనర్చడిమేని | సారితోడ

తే॥గీ॥ వలిపెచుగుపచ్చపట్టుదు | వ్వులువతోడ

విరులదనరారుమురిపెంపు | సగులతోడ

నెడనువదలకనిల్వగో | రెడనుదేవ

ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామా॥

• 3

సీ॥ బొకుమూలాంబకు | నరయంగతూర్పున

గరమురెండామడఁ | బరగునెద్ది

వినుతమహానంది | కినిదక్షిణంబున

బరగమూడామడఁ | వరలెనెద్ది

శ్రీమద హేళల | స్వామికిపశ్చిమం

బుననురెండామడఁ | దనరెనెద్ది

కడుపవిత్త్రబైన | గండికోటకును, స్త్రీ

రమునరెండామడఁ | గ్రాలెనెద్ది

తే॥గీ॥ యట్టిపావనమైనయు | య్యలవాడ

పురమునీకునునాకుఁగా | పురముగల్గి

నన్నుఁజేపట్టకుండుట | న్యాయమగునె

ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామా ॥

4

సీ॥ హరిభక్తికలితుండు । నరసింహభట్టాభి
 ధానుండుమత్స్యపి । తామహుండు
 వేందాతవేత్తయై । వెలసెనోబులభట్ట
 నాముండునాదుపి । తామహుండు
 స్నాత్రధర్మజుడై । జగతిలక్ష్మీపతి
 నాబ్రసిద్ధివహించె । నాదుతండి
 ప్రజాన్వితుండుసుబ్బ । రామాహ్వాయుండన్న
 యనుజుండువాసుదే । వాఖ్యశాలి
 తే॥గీ॥ సుగుణనికరంబమాచుంబ । సుబ్బమాంబ
 భవ్యకౌండిన్యగోత్రసం । భవుండనేచు
 పేరలక్ష్మీస్థానిహుండ । విసతిసేతు
 ధరణిచయ్యలవాడ । కోదండరామ

5

సీ॥ వామాంకతలమునఁ । బ్రమదంబుగొలుపుచు
 సీతయాసీనయై । చెలఁగుచుండ
 నగ్రభాగంబున । నాంజనేయుడుభక్తి
 సంచితంబుగనుసే । వించుచుండ
 వెనుకప్రక్కననిల్చి । వేడ్కలక్ష్మణుండుశ్వే
 తాతపత్రముఁబట్టి । యలరుచుండ
 నిరుపార్వములనిల్చి । భరతశత్రుఘ్నులు
 వింజామరలుఁబట్టి । వీచుచుండ
 తే॥గీ॥ గోణములభానుజప్రము । ఖులుభజింప
 భాసురంబుగమధ్యసిం । హాసనమునఁ
 గొలుపుచోటిసనిన్నెడఁ । గొలుతుదేవ
 ధరణిచయ్యలవాడకో । దండరామ

6

సీ॥ నీమీదిభక్తిచే । నిఖిలకష్టములొర్య
 పృష్టాదుడనుగాను । పరమపురుష
 నీ మహత్వముదెల్పు । రామాయణమువ్రాయ
 వాల్మీకినేగాను । భవ్యచతు
 నీదుకార్యమునకై । నిజతనవస్థింప
 నేజటాయనగాను । నిగమనేద్య
 నిన్నఁగూర్చితపంబు । నిష్కలౌసలుపంగ
 నేధునివుండనుగాను । నిర్మలాత్మ
 తే॥గీ॥ నీపదద్వంద్వమెకనెప్పు । నిలిపికొలువ
 నాంజనేయుడఁగానుద । యార్ద్రహృదను
 నేరమెచకగావనీ । భారమయ్య
 ధరణి నుయ్యలవాడకో । దండరామ ।

7

సీ॥ ఎపుడునీరూపంబు । నీక్షించుమందువా
 కన్నలస్యంబులే । గాంచఁగడఁగు
 ననిశంబునీకథల్ । వినుచుడుమందువా
 విమలస్యంబులే । విసఁగడఁగు
 సతతంబునీపూజ । సలుపుమటందువా
 చేతులస్యంబులే । సేయఁగడఁగు
 కడఁగినీనామమె । పుడఁబట్కమందువా
 జిహ్వాయస్యములెవ । చింపఁగడఁగు
 తే॥గీ॥ నేమిసేయుదునాగతి । యిట్లులయ్యె
 నిన్నఁజేరెడిమార్గంబు । నీవచూపి
 దయనురక్షింపకున్ననే । దాళగలనె
 ధరణి నుయ్యలవాడకో । దండరామ

8

మత్తేభవిక్రీడిత గర్భసీసము
 సీ॥ సు“గుణరత్నాకర । శుభ్రక్రీర్నికరా
 ఘోరానిశంక , రా”రమేశ
 మ్య“మణిసంకాశమ , హూజ్వలాభరణస
 న్మాసీద్రసంరక్ష , నా”నరేంద్ర
 ప్ర”గణనాతీతసు , భక్తభాగ్యఫలకా
 కల్యాణసంధాయ , కా”పరాత్మ
 క”రణశాంతారిచి , కారకల్పితనయా
 ప్రించస్పృభావోద , యా”మకుంద
 తే॥గీ॥ దేవతాకోటికోటిర , దివ్యరత్న
 రాజరోచిప్రకాండనీ , రాజతాంఘ్రి
 పశజద్వంద్వనిను , గొల్తుభావమంను
 ధరణినుయ్యలవాడ కో । దండరామ॥

ద్విపదగర్భిత సీసము
 సీ॥ నియతధర్మాచార , నిరుపమాకార,ప్రి
 యమునిసత్కార,వీ । రాధివీర
 సువిభవజిహ్వేంద్ర । సుఖతమాసీంద్ర,భు
 వనయశస్సాంద్ర,భూ । పాలచంద్ర
 ప్రవిమలగుణధీర । రక్షప్రణీర,ప
 వనజమందార,భ । వ్యప్రచార
 మనసిజరూపసం । భగ్నేశచాప,సు
 నిగమాలాప,జ్ఞ । నవోదీప

తే॥గీ॥ యదీనాద్యదానమ హనభావ
 విబుధజనహృద్యపరమార్గ । వేదవేద్య
 భవ్యగుణశీలనన్నేలు । భక్తపాల
 ధరణినుయ్యలవాడకో । దండరామ॥

సీ॥ వైకుంఠపురీ దివ్య | వైభవోన్నతభోగ |
 పరుండవై సనుభోజన | ముఱచినానా |
 విధివిరామములేక | వేధిపుచుండఁగ |
 నేసటఁగల్గిపో | విడచినానా |
 కలువంబులొనరించు | కలికాలమిదియంచు |
 బూనిభక్తులఁజూప | మానినానా |
 ఘనభక్తి నెవరైనఁ | గదలనీయకకడు |
 సీరముగాబంధింపఁ | జిక్కినానా |

తే॥ గీ॥ యెంత వేడిననీకిను | మంతయైనఁ |
 గరుణరాకుండుటకునేమి | కారణంబొ |
 తెలియఁగారాదు సుంతయు | దేవదేవ |
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామా ॥

3

సీ॥ కోపమానేజేయు | పాపమానీదయఁ |
 జూపుమాయనివేడ | నుజనవినుత |
 భారమాలేక వి | చారమా నీకింత |
 వైరమా సనుభోజన | శ్రీరమేశ |
 పంతమాయంతరా | ధ్వాంతమాసంసార |
 చింతమాన్పుమటన్న | చిద్విలాస |
 కష్టమాదరిజేర్ప | నష్టమాలేకయ |
 రిష్టమానీకిది | శ్రీనివాస |

తే॥ గీ॥ నీచమాదయఁజూచుట | నిర్మలాత్మ |
 యాచనాభంగమనురూప | మాధవేశ |
 యేలదయరాదు నేనింకఁ | దాళజాల |
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామా ॥

4

సీ॥ విశ్వేశనిన్ను నే ♦ వింపనికరింఁ లు
 కరములాయవిపట్టు ♦ కార్లుగాక
 శోభనాకారనిక ♦ జూడనికన్నులు
 కన్నులాభల్లాత ♦ కమలుగాక
 యనఘాస్మనీకథల్ ♦ విననట్టిశ్రీవణముల్
 శ్రీవణంబులాకొండ ♦ గవులుగాక
 యోంకారరూపని ♦ న్నుచ్చరింపనిజహ్వా
 జహ్వా యా యదిప్రాస ♦ చెప్పగాక
 తే॥గీ॥ పరమపూరుషనిన్నుఁగొ ♦ ల్వనిమనుజుఁడు
 మనుజుఁడొ ఁ డు మోడగు ♦ మౌనుగాక
 జానకీకామదేవతా ♦ సార్వభౌమ
 ధరణిసయ్యలవాడకో ♦ దండరామా ।

5

సీ॥ కామాద్విదుష్టరా ♦ క్షుననికాయమునెల్ల
 జెండాడఁగలఁ క్షు ♦ యుండులేడొ
 భక్తిమార్గంబునఁ ♦ గొపముల్ తొంగింపఁ
 బండితుండగుభర ♦ తుండులేడొ
 యీషణారుల నెల్ల ♦ నిలఁదెగటారైడి
 భుజకాలిశత్రుఘ్న ♦ మూర్తిలేడొ
 సంసారవార్ధిని ♦ స్తరణంబొనర్పఁగ
 నుత్తముండాంజనే ♦ యుండులేడొ
 తే॥గీ॥ దయనుఁబాలింపఁదల్లినీ ♦ తమ్మలేడొ
 భయముతోఁచెనుగంపెడు ♦ బలగమున్న
 దండినీదయలేకున్నఁ ♦ దాళఁగలనె
 ధరణిసయ్యలవాడకో ♦ దండరామా ।

సీ॥ కాశీగయాప్రయా • గలకేగఁగాలేను
 బుణ్యతీర్థములందు • మునుగలేను
 బ్రహ్మసూత్రార్థములే • భావింపగాలేను
 విబుధులభక్తిసే • వింపలేను
 స్వకులధర్మశ్రేణి • జరియింపగాలేను
 చిత్తశుద్ధిగపూజ • సేయలేను
 ఘనపుణ్యకార్యముల్ • గావింపగాలేను
 జపతపవ్రతములు • సలుపలేను
 తే॥గీ॥ దీనజనరక్షకానాథు • దిక్కునవ
 పాపకర్ముడనీపాలఁ • బడితిదేవ
 యెటులఁ న్నుద్ధరింతువో • యేఁతొవ
 ధరణినుయ్యలవాడకో • దండరామా ॥

7

సీ॥ నీసేవసంసార । నిమ్మపారావార
 ఘోరపయోనిమ । గ్నులకునావ
 నీపొందుచుర్గుణ । నిరపీడాకర
 వ్యాధులకెల్లపే । రైసముదు
 నీపేరుఘనశాకి । నీధాకినీత్యాది
 గృహగణంబులకఫి । రంగిబారు
 నీప్రాచుదుష్కృత । నిబిడభీష్మాటపీ
 శ్రేణులకెల్లకా । ర్పిచ్చుకోపు
 తే॥గీ॥ నీజపంబాధిచయనలి । నీద్విపంబు
 నీదుభక్తియెయిషణ । నిగళముక్తి
 భక్తజనపాలజానకి । ప్రాణలోల
 ధరణినుయ్యలవాడకో । దండరామా ॥

8

సీ॥ పుట్టినిల్చియడంగు | నట్టిప్రపంచ వి
 లాసంబునీదుటా | కీసినీమ
 అతివిశాలంబుగ | నావోంచినయట్టి
 భూనభోంతరమెల్ల | టానుహాటు
 ఉదయాస్తమయముల | నొప్పెడిభానుండు
 వెలిగయడంగెడి | పెద్దలెటు
 సకలపట్టణనదీ | సాగరారామాది
 కూటాద్యశ్యంబు | లాటసీను

తే॥గీ॥ లహహ నవరసభరితమై | యలరిమాయ
 యనెడి తెరయందుఁబడినళ్లు | మనెడి భ్రాంతి
 గలఁగ జేసెను మూఢలో | కమునకెల్ల
 భరిణినుయ్యలవాడకో | దండరామా ॥

9

సీ॥ తెరణికులేంద్రసీ | దయలేకయున్నసం
 స్మృతిమహాంభోనిధి | నీదుటెట్లు
 ఘనదేహనీయను | గ్రహములేకుండిన
 పాపాగ్నితాపంబు | వాయుటెట్లు
 రాక్షసాంతకనీక | టాక్షంబులేకున్న
 తలపురక్కసిపిండు | దొలగుటెట్లు
 ఖగరాజవాహనీ | కరుణలేకుండిన

విషయోరగవ్యాప్తి | విడుచుటెట్లు
 తే॥గీ॥ శ్రీధరానీదువాత్సల్య | సిద్ధిలేక
 జ్ఞానదారిడ్ర్యదుఃఖంబు | సమయుటెట్లు
 గాననేగానకన్న | గతిజగాన
 భరిణినుయ్యలవాడకో | దండరామా ॥

10

సీ॥ చచ్చినవానికి । శ్రాద్ధముల్ బెట్టుట
 తెలివితక్కువయని । దెగడువారు
 రాళ్ళు దేవతలొడు । రాయనివిగ్రహ
 పూజలమాన్పగఁ । బూనువారు
 వాడించికులమత । భేదంబులెంచక
 పంజాయంబులు సేయఁ । బరగువారు
 ఘనవేదశాస్త్రముల్ । గాలించితినుటంచు
 మహితధర్మంబుల । మార్పువారు
 తె॥గీ॥ తాముచేప్పెడినుడిముఖ్య । ధర్మమనుచు
 డిట్టలై శాస్త్రోక్తంబుల । దిట్లువారు
 జెలగింపవలెకంద । రీగలవిధాన
 ధరణినుయ్యలవాడకో । దండరామా ।

11

సీ॥ ఏకపక్షీవృతఁ । బేటిపాలొనరించి
 వారకాంతలయిండ్ల । దూరువారు
 నాలుబిడ్డలునింట । నన్నమోతునుచుండ
 గడుపారహోటళ్ళఁ । గుడుచువారు
 దనరాకఁగోరెడి । తనయులవిడనాడి
 కులబిడ్డలముద్దుఁ । గొనెడివారు
 నింటిలోతలివండ్లు । లేడ్చుచునుండఁగ
 సానులకును బూజ । సేయవువారు
 తే॥గీ॥ పురుషులీగతిదుష్కార్య । ములనొనర్చి
 పాడఁజేసిరిమామిడి । పండువంటి
 కాపురంబులనేనుండు । కాలమహిమ
 ధరణినుయ్యలవాడకో । దండరామా ।

12

సీ॥ పట్టెడన్నముఁబెట్టు | పరమహంసక్రియ
 విత్తునాకలిదప్పు | లెసఁగబోవు
 పైసాయొసంగిన | బదనికనిచ్చెద
 నధకసాభాగ్యంబు | లాదఁజేయు
 యాకయొసంగిన | నీకుమూలికనిత్తుఁ
 గోరికలెల్లనీ | డేరఁగలుగు
 నైదుకూకలొసంగు | మంజనమిత్తును
 గూఢమానిధులుసే | కూరఁగలవు
 తే॥గీ॥ చూడుడనుచును మోసవు | జోగులెల్ల
 తేనిలొలికెడిపలుకుల | దినదినంబు
 ప్రజలవంచించదొడగిరి | బహువిధముల
 ధరణినుయ్యలవాడ | కోదండరామా ॥

13

సీ॥ కడుదెల్లనగునెత్తి | కప్పనూనెలబూసి
 గౌరవంబనిదుడ్డు | కట్టఁబూని
 గూడుఁబోలిననోటఁ | గొత్తపండ్లమరించి
 బూచికండ్లకునద్ద | ములఁదగిల్చి
 మదనకామేశ్వర | మాల్యేలుసేపించి
 యంగంబునకుఁగోటు | లమరివేసి
 యనుదినంబునుక్షౌర | మాసక్తిగావించి
 యాపునొక్కనిసహా | యంబుఁగోరి
 తే॥గీ॥ కానిదేశంబులకుఁబోయి | కడపగడప
 గన్యకలబేరమాడిరొ | క్కంబొసంగి
 కెడ్డీయాడదొడంగిరి | వృద్ధులకట
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామా ॥

14

సీ॥ కాఫి హేమాటశ్శ సం । గతిః జాదినంతనే
 కులధర్మపరులకు । గుండెలవియు
 కులమేమియో బ్రహ్మ । కను వచింపగరాదు
 బ్రాహ్మణ హేమాటల । పలకలుండు
 నదిగాంచినంతట । నన్నిజాతులవారు
 జేరికూర్చుందురు । చేరులేక
 యెంగిలిపాత్రుల । నింతతిండియుకాఫి
 నొసంగరొక్కమొసంగి । మెనవుచుండు

తే॥గీ॥ లోనజరిగెడిరోతల । లోతుదెలియ
 నాననాస్మాక్షునకునైన । నలవియగునె
 శ్రీహరీవాని విధమెల్ల । జెప్పజాల
 ధరణినుయ్యలవాడ కో । దండరామా ॥

15

సీ॥ వేదశాస్త్రాచార । విధులంతరించుట
 ల్కాఫి హేమాటశ్శ మూ । లమునగాదె
 కులమతాశ్రమ ధర్మ । ములు గూలిపోవుట
 ల్కాఫి హేమాటశ్శ మూ । లమునగాదె
 అతిథిసత్కార పూ । జాదులుమాయుట
 ల్కాఫి హేమాటశ్శ మూ । లమునగాదె
 అగ్రవర్ణంబుల । నధములుదూరుట
 ల్కాఫి హేమాటశ్శ మూ । లమునగాదె

తే॥గీ॥ యవియు నివియననేలనే । డఖిలధర్మ
 ములనునిర్మూలన మొనర్ప । కలివసించు
 గుళ్ళనగ వచ్చు కాఫి హేమా । టల్లనెల్ల
 ధరణినుయ్యలవాడ కో । దండరామా ॥

16

సీ॥ తెచ్చునుపట్టాట | తిట్లాట గొట్లాట
 ననుభవించియుమాన | రైజనులు
 సలుపును మీనాపు | సకలారములదోపు
 ననుభవించియు మాన | రైజనులు
 పోగొట్టినవరంజి | పూర్వముండినగంజి
 యనుభవించియు మాన | రైజనులు
 చేయునుబామ్మాట | సిగ్గెల్లనిలుదాట
 ననుభవించియు మానరైజనులు
 తె॥గీ॥ జగతిచీట్లాటచే నగ | చాట్లనొంది
 కోట్లకోలది కలుంబముల్ | గూలిపోయె
 దీనివ్యామోహమేని | దెల్పగలను
 ధరణీమయ్యలనాడ కో | దండరామ |

17

సీ॥ పరులచేతనుగొట్లు | భార్యచేడవాట్లు
 కొడుకుతోమెడపట్లు | పడినపాట్లు
 కులధర్మమెగమీటు | కులసతీయిలుదాటు
 కలహంబులకుజోటు | కడకుజేటు
 లోకంబుతోదూరు | రొక్కమెల్లనుజూరు
 కక్కుడుకంగారు | కంపునోరు
 నలుగురుండెడుచోట | నమ్మరెంతయుమాట
 నగుబాటులకువాట | మగునవీట
 తె॥గీ॥ నన్నికష్టంబులకు మూల | మైనయట్టి
 కల్లుసారాయితో జగ | మెల్లనిండె
 కలుషములపండె బీకలకడుపుమండె
 ధరణీమయ్యలనాడ కో | దండరామా |

18

సీ॥ అగ్ని ప్రమాదంబు , లభికంబుఁగావించు
ముఖముపై జేజంబుఁ , బొనడంచు
దినదినంబున దృఢ్య , మునుదండుగహరించు
దగ్గురోగములెల్ల , హాపరించు
నధరమ్ముపై నీలి , యాకురంగుదయించు
దడవై నబుద్ధిచూం , ద్యము జనించు
నవయశావనమున పం , డత్వమాపాదించు
నంగవలుత్వంబు , లంత్రేంచు

తే॥ నిట్టి పొగచుట్టనుదాగి , యెపుడకాల
మరణములనందుచున్నారు , మహిని మనుజు
లార్యసంతతి నేడుని , ర్వీర్య మయ్యె
ధరణి నుయ్యలవాడకో , దండరామ

19

సీ॥ బ్రదికి యుండంగనే , పండ్లనాదునబొగ
వెడలు నశ్శీలంబు , హడముచుండు
ప్రాణప్రదంబైన , రక్తంబు రోపల
గలసియెంతయుదాని , మలినపరచు
నడక సౌఖ్యంబుల , కాలవాలంబైన
వీర్యంబు నెల్లను , విరుగజేయు
నాహారములజీర్ణ , మందజేసెనియుమ్మి
గాఢపోవంగనో , యారజేయు

తే॥గీ॥ నిట్టిబీడిలు సిగరెల్లు , నెపుడుదాగి
యఖిలరోగంబులకునుబా , లైరిమనుజు
లెట్టిదుష్కాలమోదీని , నేఱుంగరాదు
ధరణినుయ్యలవాడకో , దండరామ ।

20

సీ॥ నస్యము సిగరేటు । నల్లమందుపొగాకు
 బంగ సారాయంబు । బొంబిడికల్లు
 జగమెల్లనిండియు । జనులయందుపిశాచ
 మట్లావహించి చీ । కాకుకాచి
 పంచేంద్రియంబుల । బలమును ధనమును
 వీర్యంబుబుద్ధివి । వేకములను
 బోనడంచెయ్యురోగ । ములనెన్ని యోపెంచి
 కష్టముల్ గలిగించి । కడుకుమించి
 తే॥గీ॥ పాణములదీయునందాక । పట్టువిడక
 ప్రళయమొనరింపదొడగెను । ప్రజలనేడు
 చెడ్డయలవాటులివి విస । ర్జించుటెల్లా
 ధరణినుయ్యలవాడకో । దండరామా॥

21

సీ॥ ప్రతిపండించెయు । రాటంబులుంచెయు
 పరవస్త్రములెగట్ట । వలసెనేడు
 గానుగల్గి నిడియు । నూనెధాన్యములుండి
 పరిదీపములుపెట్ట । వలసెనేడు
 పశువులుచెన్నారి । పచ్చికలునుమీటి
 పాలబుడ్లనుగోర । వలసెనేడు
 చెఱకుపంటలుగల్గి । చేయువంటలువెల్లి
 పరులచక్కెరవాడ । వలసెనేడు
 తే॥గీ॥ భారతీయులబ్రతుకెల్ల । పరులమీద
 బరువుగామోసియాధార । పడియెనేడు
 చేతిపనులెల్లపరులచే । జక్కిపోయె
 ధరణినుయ్యలవాడకో । దండరామా॥

22

సీ॥ భక్తివేదవలేచి | భగవానుఁబొంగించి
 వేదపాఠ మొనర్చు | విప్రలేరి
 యుదయంబునకుమున్నె | నదినన్నాన మొనర్చి
 సంధ్యవార్చెడియను | ప్లాతలేరి
 తులసిబిల్వముపత్తి | తుమ్మిపువ్వులదేవ
 పూజలొనర్చెడి | పుణ్యలేరి
 యథాఁగితోడఁబ్ర | శ్యామామ్మి వేల్చెడి
 నియతాత్ములగుధర్మ | నిష్ఠలేరి
 తే॥గీ॥ యతిభిపూజఁగొనర్చితా | మారగించి
 భాగవతిముఁజదివెడి | భక్తులేరి
 కరిముదుస్సహమయ్యెను | గాలహహిమ
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామా ।

23

సీ॥ ప్రియసంబటన్నను | చలిజనియి చును
 సంధ్యవార్చుమటన్న | జ్వరమువచ్చు
 బ్రహ్మయజ్ఞంబన్న | బహుకంపమాదయించు
 దేవతార్చనయన్న | దిగులుపుట్టు
 నతివాసదీపమన్న ! నాయాసమొదవును
 పర్వమటన్ననా | పదసెలంగుఁ
 దర్పణంబన్నను | దలనొప్పిసేకూరు
 శ్రాద్ధమన్ననుజావు | సంభవించు
 తే॥గీ॥ వైత్యకక్రియలన్నను | బ్రళయమగును
 పాటులీగతికర్కవి | భిష్టులైరి
 యిట్టిదుష్కలమేర్పడె | నేమనందు
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామా ।

24

సీ! అగ్ని కార్యంబుల | నాచరి పుమటన్న
 సిగరేట్లచేతనుఁ | జేయఁబడియె
 నజనధారణము | ఖ్యమనునదుముల
 బెట్టనతోల్పట్టఁ | బెట్టఁబడియె
 దండంబుకరమున | ధరియింపుమన్నను
 బ్యాటెప్పుడునుచేతఁ | బట్టఁబడియె
 వీర్యసంరక్షణ | విధియన్నగణికామ
 తల్లులకుక్షుల | దాచఁబడియె
 తే||గీ|| గరమువేదోక్తివిద్యార్థి | గణముచేత
 బ్రహ్మచర్యంబుసలుపగాఁ | బడియెనిట్లు
 చెప్పవశమానకలికాల | చేష్టలకట
 ధరణిమయ్యలవాడకో | దండరామా |

25

సీ! కత్తిరింపులజుట్లు | కాళ్ళచుట్టునుకట్లు
 కనులకద్దమవట్లు | కప్పదాట్లు
 కేలశ్యాటరిలైటు | రూలరుసిగరేటు
 శిరమందునొకహ్యాటు | సిల్కుకోటు
 పాదంబులకుబూటు | పైకెంతయోనీటు
 చదువుడబ్బాటు హ | స్తమునశ్యాటు
 వెనువెంటనొకకుక్క | విశవనొకపృక్క
 నబ్బుదువ్వెనచెక్క | చాచుచుక్క
 తే||గీ|| యిట్టివేషంబులనువేసి | యిల్లువాసి
 మెలఁగనిప్పుడు విద్యార్థి | కులముఁగాంచ
 నార్షవిద్యార్థిపద్ధతు | లగఁగిపోయె
 ధరణిమయ్యలవాడకో | దండరామా |

26

సీ॥ అలుకజనించిన | నమరాధిపతినై న
 భృష్టజేసెడిమని | ప్రవరులేరి
 సదనుగ్రహముగల్గ | జండాలునకునై న
 స్వర్గమిచ్చెడి ఋషి | వరులేరి
 యపచారిమొనరింప | నాదివిష్టువునై న
 గాల దన్నెడి తప | శ్శాలులేరి
 తప్పలొనర్చిన | దండహస్తునినై న
 దండిపజాలు న | ద్ధర్మలేరి

తే॥గీ॥ నేడుజపములు తపములు | నియమములును
 మంత్రతంత్రాబులెల్లను | మంటగలిసె
 శాసములనుగ్రహంబులు | సాగవయ్యె
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామా ।

27

సీ॥ కనువిప్పమాత్రిన | గలఁ చురక్కసిపిండు
 భస్మంబొనర్చెడి | పరమమునులు
 బొనుముడిమాత్రిన | పొగరుబోతుల నెల్ల
 దెగటార్పజాలు ప | తివ్రతలును
 కలముఁబట్టినమాత్ర | గర్వాంధస్రవతుల
 గడగడలాడించు | కవివతులును
 కత్తిఁబూనినమాత్ర | ఘనవైరికులములఁ
 దల్లడిల్లగఁజేయు | దండిమగలు

తే॥గీ॥ విరివిగానుండినట్టి యీ | భరతభూమి
 వేయికొకరైనలేరైరి | విత్తమెల్ల
 వెడలిపోవీధివై చిన | పెట్టెయ్యె
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామా ।

28

సీ॥ పట్టశాలలయందు | వసియించువిప్రులు
 వరసాధములకాస | పడిరినేడు
 కాపీనముధరించి | కడుమించుపాఠులు
 పట్టశేల్వలకాస | పడిరినేడు
 పరిగెధాన్యంబులు | భక్షించు బ్రాహ్మణుల్
 వరభక్ష్యములకాస | పడిరినేడు
 పాదసంచారులై | వర్తించుభూసురుల్
 వాహనంబులకాస | పడిరినేడు

తే॥గీ॥ పరులసౌఖ్యమునకెవిష్క వాల్చుదీక్షలు
 బహుళసౌఖ్యంబులకునాస | పడిరినేడు
 ఇట్టివిసరీతచర్యల | నేనునందు
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామా ॥

29

సీ॥ స్నానసంధ్యార్ఘ్య ప్రి | దానకాలంబెల్ల
 కాఫిహూటల్లో | గడచిపోయె
 సతిథిపూజాదేవ | తార్చనాకాలంబు
 దినముఖక్షురకర్మ | దీసికొనియె
 బ్రహ్మయజ్ఞేయత | ర్పణవిధికాలంబు
 చీట్లపేకాటల | జెల్లిపోయె
 సత్కథాశ్రవణంబు | సలిపెడికాలంబు
 కౌపుదువృట్టలోన | గలసిపోయె

తే॥గీ॥ విప్రలేయిట్లుతమవేద | విధులవీడ
 బ్రాహ్మణేతరకృత్యముల్ | వ్రాయుడరమె
 వర్ణధర్మంబులన్నియు | వనముజేరె
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామా ॥

30

సీ॥ కనన్వరాజ్యోద్యమ | కారకుల్ వీరని
 యార్జి జేయుచురాజు | లాగ్రహింప
 వేదోక్త కర్మల | వీడఁజేసిరటంచు
 నలుగుచువై శ్యుల | నాశరింప
 చదువులలోమాకు | గొడువఁజేసిరటంచు
 గోపంబుహూద్రిలు | గుమ్మరింప
 నస్పృశ్యులగుమమ్ము | నవలద్రోసిరటంచు
 పంచముల్ చేలరేగి | పరిభవింప

తై॥గీ॥ నన్నిజాతులువిపుల | యందురేగి
 కాలుచిచ్చువిధంబునఁ | గనలుచుండ
 పాటులకుఁ బ్రసాదంబు | పట్టచెచట
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ ।

31

సీ॥ భంగినమ్మచునుండు | బ్రాహ్మణుండొక్కఁడు
 సారాయి నమ్మెడు | పాటుండొక్కఁడు
 అభినమ్మచుండెడి | యగ్రజన్మండొక్కఁడు
 బీడీలనమ్మెడి | విప్రుండొక్కఁడు
 పూటకూళ్ళు బెట్టు | భూనురుండొక్కఁడు
 కాశినమ్మెడుజన్ని | గట్టొక్కఁడు
 కడగిసిగరేట్ల న | మ్మెడి ద్విజుండొక్కఁడు
 బూద్దులమ్మెడు | బాడబుండొక్కఁడు

తై॥గీ॥ పాపమరయకవైడికుల్ | బ్రాహ్మణ్యవృత్తి
 పోవిడచినేడు జట్టెడు | పొట్టకొరకు
 నిట్టివ్యాపారమున చే | పట్టిరకట
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ ।

32

సీ॥ చెప్పెడివెల్లను | శ్రీరంగసీతులు
 శయనస్థలములు వే | శ్యాగృహములు
 తొప్పెడివెల్లను | దివ్యాక్షుమాలలు
 చిత్తముల్ పరధన | స్త్రీహారములు
 కప్పెడివెల్లను | గాఢాయవస్త్రముల్
 చేష్టలధర్మ వి | చేష్టకములు
 నొప్పెడివెల్లన | త్యుత్తనుచిహ్నముల్
 మాటలెల్లనువట్టి | బూటకములు
 శే॥గీ॥ నేషభాపలనేదాంత | విమలఁబోలి
 పుణ్యపాదంబులరయక | భువిజఁముల
 మోసగింపదొడంగిరి | మూఢవృత్తి
 ధరణిసుయ్యలవాడ కో | దండరామ ॥

పి3

సీ॥ జేరంబులోఁగొంత | ప్రియములాడియు గొంత
 సరకులోపలఁ గొంత | సంగ్రహించి
 నక్కెడలో గొంత | తగురాళ్ళలోఁ గొంత
 తూకంబులోఁ గొంత | సేకరించి
 కొలతబద్దలఁ గొంత | గుణితంబులోఁ గొంత
 కొలుచుటలోఁ గొంత | తొలగదొససి
 పళ్ళలోపలఁ గొంత | పట్టుటలోఁ గొంత
 పాటలోపలఁ గొంత | బడయనేర్చి
 తె॥గీ॥ యందఱునుజూచుచుండ దగ్గి | వ్యంబుదోచ
 దొడగి రెంతయు బీదల | కడుపుకొట్టి
 నీతిలేదయ్యేనేమి వా | నిజ్యవృత్తి
 ధరణిసుయ్యలవాడ కో | దండరామ ॥

పి4

సీ॥ బాపలనుద్యోగ | పవవిసంచగరాదు
 పెండ్లిండ్లకును వారి | బిలువరాదు
 చేరివారినిభక్తి | సేవింపగారాదు
 చేననుస్కారంబు | సేయరాదు
 పూనిపారోహిత్య | ములను సల్పగరాదు
 విప్రపురాణముల్ | వినగరాదు
 కడునీడవారైన | కాసివ్యగారాదు
 దయవారిపైనింత | దలపరాదు
 తె॥౧॥ అనుచు ధరణీసురులనిట్లు | నాదరించు
 బ్రాహ్మణీతర పక్షముల్ | బయలుదేరె
 విప్రులన్నను జనులకు | వెగటుదోచె
 ధరణీసుయ్యలవాడ కో | దండరామ ।

35

సీ॥ కాషాయ వస్త్రముల్ | గట్టినమాత్రానఁ
 బరమసుజ్ఞానంబు | పోప్తమగునె
 బోలెడుభస్మంబు | బూసిన మాత్రానఁ
 పూర్ణమైనవిరక్తిఁ | బొందవశమె
 గళమందురు ద్రాక్షుఁ | గట్టినమాత్రాన
 నాత్మసందర్శన | మిట్టగలదె
 కరమందు దండంబు | ధరియించు మాత్రాన
 భవబంధనిగళముల్ | పాయగలవే
 తే॥౧॥ కడుపుకూటికినేడు | లోకంబునందుఁ
 గపటయతివేషములదాల్చుఁ | గడంగిరకట
 నిక్కమామోగిజనులకు | దిక్కుగలదె
 ధరణీసుయ్యలవాడకో | దండరామ ।

36

సీ॥ పైరెండుచున్నది । నీరొసంగుమటన్న
 చేరొక్కమోవరు । శీరుగోరు
 మరణపత్రము లిజ । వ్యరుచేయవలెనన్న
 సబ్బిజిప్తాదు లం । చమ్ముగోరు
 దరఖాస్తుపైభూమి । దయసేయవలెనన్న
 కాహ్లానతనకుపై । కమ్ముగోరు
 పశువునమ్మితిధృవ । పృతిమిమ్మనగ్రామ
 మునసబువారతమా । మూలుగోరు

తే॥గీ॥ వీరువారనరాదధి । కారులిట్లు
 ప్రజలపైనింతదయలేక । బహువిధముల
 గరమువీడింపసాగిరి । కష్టమయ్యె
 ధరణినుయ్యలవాడకో ♦ దండరామ ।

37

సీ॥ కులమునురూపంబు । గుణమువిద్యయునింటి
 తనమునుధనమును । తగినవయసు
 నిల్లువాకిలిభూమి । యిష్టబంధుత్వంబు
 గ్రామసౌకర్యంబు । శౌరవంబు
 గ్రహమైత్రమాదిగా । గలపొంతనంబులు
 సామద్రీకంబును । జాతకంబు
 సంచాంగశుద్ధి శు । భగ్రహసంపత్తి
 లగ్నబలంబు తా । రాబలంబు

తే॥గీ॥ పరిగణింపకనిర్దయ । స్వాంతులగుచుఁ
 బశువులనుబోలె । గన్యలబదులకమ్మి
 కష్టముఁగూర్పదొడగిరి । కన్నవారె
 ధరణినుయ్యలవాడకో ♦ దండరామ ।

38

సీ॥ నూరురూప్యములున్న | గోరుచుండునువేయి
 వేయిగల్గిన పది | వేలుగోరు
 పదివేలుగల్గిన | పరగ లక్షనుగోరు
 లక్షగల్గిన పది | లక్షలరయు
 పదిలక్షలునుగల్గ | పదికోటికాగోరు
 కోటిగల్గిన పది | కోట్లనెంచు
 పదికోట్లుగల్గిన | పార్శ్వతత్వముగోరు
 నదియుగల్గిననిండ్ర | పదవిగోరు

తే॥గీ॥ అంతమెరుంగనితృప్తచే | సర్థమునకు
 దానులై చిత్తశాంతి నుం | తయునులేక
 సాపములొనర్చి దుర్గతుల్ | బడయుచులద్రు
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామ ।

39

సీ॥ తమకున్న యంతలో | తనివినొందగలేక
 నమితభోగంబుల | కానజెంది
 పనిపాటలను వీడి | పలు జూదములనాడి
 పట్టుదుకూలముల్ | గట్టదొడంగి
 వ్యవహారములనుంచి | వ్యభిచార మొనరించి
 వ్యాపారములనుంచి | వ్రోయుముబెంచి
 యప్పుగైకొనిద్రోవ్య | మెప్పుడుమోటల్లు
 రైళ్ళువక్టీళ్ళుమోటా | టర్కీకొనగి

తే॥గీ॥ కొన్న ఋణములకొకపెద్ద | నున్నజాట్ల
 నాలికోయాపులకొ తమ | యాస్తులెల్ల
 విక్రయ మొనర్చువారలు | వెలసిరిపుడు
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ ।

40

సీ॥ తనయుండుగల్గినఁ | ధన్యనౌదునటంచు
 యనుదినంబును గదె | లడిగియడిగి
 సుతుడుదృఢించినఁ | గతులు సేకురునని
 పుణ్యతీర్థములందు | ముణిగిముణిగి
 కొడుకుజన్మించినఁ | గడ తేర్పఁగఁడని
 పుట్టపుట్టకువారు | వాసిపోసి
 పుత్తుండుపుట్టినఁ | బుణ్యమబ్బుటంచు
 చెట్టుచెట్టుకుసేవ | చేసిచేసి
 తే॥గీ॥ కష్టములకొర్చియాసతో | గన్నయట్టి
 తల్లికినిగట్టమొదవించు | ధర్మరహితు
 లుండినను లేకమండిన | నొకటిగాదె
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ ॥

41

సీ॥ గంపెడాసలతోడ | గర్భంబుధరించి
 యమితహావేషశ్చ | ననుభవించి
 నెలలుతోమ్మడిమోసి | నిత్యమ్ముదిగులొంది
 ఘనమైనప్రసవవే | దనకునొర్చి
 కష్టంబులెంచక | కనిరోతకుసహించి
 యాకలిదప్పల | కలతఁజెంది
 కమ్మనిపాలిచ్చి | కనురెప్పవలెపొంచి
 ప్రేమతోబాలించి | పెద్దజేసి
 తే॥గీ॥ పెండ్లిపేరంటమొనరించి | ప్రేమజూపి
 నట్టితల్లిని బాధించు | నట్టిమనుజు
 పశువులఁబుఖంబుజూచిన | పాపమొదవు
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ ॥

42

సీ॥ నాగవృత్తిప్థల । సాగించియులు వేల్పు
 పూజకై ద్రవ్యంబు । ముడుపుఁగట్టి
 తద్దక్షుశ్చ వ్రా । దక్షిణంబులఁజేసి
 సత్యనారాయణ । స్వామిఁగొలచి
 మదనగోపాలాఖ్య । మంత్రంబుపాసించి
 హరివంశ పఠనంబు । లాచరించి
 మహితవైద్యులచేత । మునులెన్నియొకరి
 గోసాయియంత్రముల్ । గొనిధరించి

తే॥గీ॥ కొడుకులెంతయొసాఖ్యంబు । గూర్తురనుచుఁ
 గన్నతల్లిదండ్రులకును నే । డన్నమిడక
 శప్టపెట్టుదు రేమందు । కాలమహిమ
 ధరణినుయ్యలవాడ కో । దండరామ॥

43

సీ॥ యిల్లాలు పరులకు । నిల్లువాకిలియల్కి
 బియ్యంబుదంచయు । బిండివిసక
 పిల్లలేడ్చుచునుండ । పెగుగుబాలమ్మియుఁ
 గప్టంబులకునోర్చి । గడ్డిదెచ్చి
 మందువేసంగిలో । నెండకుఁబనిఁజేసి
 శ్రమరోడ్లకంఠర । రాళ్లుగొట్టి
 పోరుబిడ్డలను ప । ప్పులనైన గొననీక
 దినదినంబునుబూర్తి । తిండితినక

తే॥గీ॥ కూడబెట్టినదుడ్డు చే । కొనియుదాని
 గొట్టితిట్టుచుకల్లుకై । పెట్టజనుల
 కూర్చొక్కత్యమ్ముదలచిన । గుండెలవియు
 ధరణినుయ్యలవాడ కో । దండరామ॥

44

సీ॥ వడ్లు బియ్యముదంచి | భార్య సంపాదించు
 ద్రవ్యంబు కల్లు ముం ! తకునుగొట్టి
 ఎండలోపలమాడి | యింతిచేకూర్చిన
 వ్రతని ఓడిల | పాలుచేసి
 కట్టమోపులచెచ్చి | కాంత యార్జించిన
 రొక్కంబు సారాయి | గుక్కకిచ్చి
 కూలి నాలికిజోయి ! కోమలిగూర్చిన

దుడ్డెల్ల నల్లమం | దునకుబెట్టి
 తే॥గీ॥ స్వార్జితమునేని దిననీక | యాలిగొట్టి
 విట్టునట్టికిగాతుల | పొట్టజల్చి
 మట్టుబెట్టిన పాపంబు | చుట్టుకొనునె
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ ॥

45

సీ॥ పలుకవ్వములకోర్చి | బహుళ సౌఖ్యంబుల
 నమకూర్చునది కుల | సాధ్వికాదె
 యాపత్తులందు త | స్నంహరు నెడఁబాయ
 నెడఁబాయకుండిన | దింతిగాదె
 గౌరవంబు యశంబు | ఘన సుకృతంబును
 గలిగించునదికుల | కాంతగాదె
 ధర్మార్థకామ స | త్కర్మంబులకునెల్ల
 నాకరంబైనఁ | ల్లాలుగాదె

తే॥గీ॥ యగ్నిసాక్షిగఁ బొడ్లాడి | నట్టిసతిని
 క్రూరకృత్యమ్ములొనరించి | పారఁద్రోలు
 పరమ చండాలరను జూడ | బాపమొదవు
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామ ॥

46

స॥ బాల్యంబు పూర్తిగాఁ | బాసిపాయకమున్న
 పుట్టింటిపైఁబోము | బాసడంచి
 పదిపదారేండ్లన | వచ్చిరాకయుమున్న
 తల్లిదండ్రులఁజేసి | లెల్లబాసి
 యావన విస్మయ | లంది యందకమున్న
 ముసలమ్మ గోములు | మూలఁదోసి
 యాటపాటలకాంక్ష | లాగియాగకమున్న
 చెలులనఖ్యంబెల్ల | తొలగఁజేసి
 తే॥గీ॥ కాపురము సేయవచ్చిన | కామినులను
 గరుణ జాడక మిక్కిలి | కష్టపెట్టు
 వారు మనజులెక్కిరిస | త్వములుగాక
 ధరణి నుయ్యలవాడకో | దండరామ

47

స॥ సీమంతి సీత్యల | క్షీని దెల్పు చక్కని
 పాపటల్ వక్రిత | బడయఁజొచ్చె
 దాంవత్య ధన్యత | త్వము దెల్పుమంగళ
 సూత్రబంధము నై చ్య ! పాత్రమయ్యె
 దీర్ఘమాంగల్యంబు | దెల్పు కుంకుమబొట్టు
 లావగింజలకన్న ! నలుపులయ్యె
 సతత పతివ్రతా | చరణ దీక్షాచిహ్న
 కంకణధారణల్ | కలువమయ్యె
 తే॥గీ॥ నకటపాశ్చత్య నవనాగ | రకతవచ్చి
 మైందవ స్త్రీల భావమ్ము | లందునిల్చి
 పాపనాచార సాధుసం | పత్రినణచె
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామ

48

సీ॥ పతిని దైవంబుగ | భావించి నిరతంబుఁ
 బఁచకయ్య జేసెడి | పడతులేరి
 యత్తమామలమాట | కడ్డుమాటాడక
 భక్తినారాధించు | భామలేరి
 తోడికోడండ్రను | దోబుట్ట వురీతి
 జూచిమైత్రి మెలగు | సుదతులేరి
 గావల మఱుదుల | బంధుజనంబుల

కారవంబుగఁ గాంచు | కాంతలేరి
 తేగీ॥ విశ్వమంతయుఁ గాలించి | వెదకిచూడ
 నక్కజంబుగ నుటకి | నొక్కరైన
 గలదొ లేదొగదానేటి కాలమందు
 ధరణిసుయ్యలవాడకో | దండరామ ॥

49

సీ॥ బ్రహ్మలే కుండిన | పల్కు దోముటగాదు
 సీమమల్లునగాని | చెమ్మబోదు
 సబ్బులేకుండిన | న్నానమాడఁగరాదు
 సెంటులేక సుగంధ | మంటబోదు
 భారతవస్త్రముల్ | సైసోకఁగాకాదు
 బెట్టు లేకయచీర | బిగువురాదు
 బిస్కొతులేకున్న | పిల్ల యేడుపుబోదు
 కాఫిలేకయపూట | గడవఁబోదు

పిల్లలవల్ల నిర్వచితా | భ్యాసమిటు వి
 సుత్రోత్పత్తినిబట్టి | ధీనమయ్యె
 కాలగర్భమునందేమి | గలదొయిత
 ంభిరామిన్వల్లనాడకో | దండరామ ॥

50

సీ॥ కాఫిగింజలు లేవు | కాపురంబెట్లను
 గాలఁబెట్టుదునంచు | గసరునొకతె
 యుల్లనులేదయ్యె | పిల్లలజడకేమి
 పెట్టివేయుదునంచు | దిట్టునొకతె
 పాపునకుంబోయి | ప్లాదెచ్చియీకున్న
 వంటకాఁబోదని | వదరునొకతె
 సబ్బింటలేదయ్యె | స్నానమెట్లానని
 యె చితివనుచు గ | ద్దించునొకతె
 తే॥గీ॥ భారతాంగనలాత్మీయ | పాగొంభులఁ
 కటకటాయిట్లు వేధింప | గడగిరి డ్ల
 కాపురంబులునేడతి | కష్టమయ్యె
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ॥

51

సీ॥ కిరసనాయిల్ నేడు | కించిత్తులేదాయె
 పోయిమంటలెటునేయ | బోదుననుచు
 వ్యాసైనులేదాయె | పడుచులకేనేమి
 పూసిజడల్ వేసి | ముడుతుననుచు
 బ్యాటరీలేదాయె | పనులకీపూటగా
 తిరిబైటనెట్లు వ | ర్తింతుననుచు
 చక్కెరలేదాయె | నొక్కపూటైనను
 సంసారమెట్టుల | సాగుననుచు
 తే॥గీ॥ భారతాంగన లిట్టుల | బల్కునుడులు
 భర్తలకునేడు నిత్యాను | భవములయ్యె
 నవ్వనాగరికతయిట్లు | నాట్యమాడె
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ॥

52

సీ॥ పురుషులే గడిగిముం । దర పాపటల్ దీర్ప
 పడతులపాపటల్ । పక్కకొదిగ
 పైపైకిపురుషులే । బనియనుల్ ధరియింప
 స్త్రీలకంచుకములు । క్రిందికిదిగె
 కరములపురుషులే । కలకంబులదాల్చ
 సతులకుగాజుల । సహ్యమయ్యె
 విడువకపురుషులే । బెట్టులంబెట్టంగ
 వెలదులయొడ్డగ । ములుదొరంగె
 తే॥ది॥ పురుషులే స్త్రీయలంకార । ములుగ్రహింప
 మానినీపద్మతులు గూడ । మార్పుజెందె
 హైందవాశయమెల్లవ్య । త్యస్తమయ్యె
 ధరణినుయ్యలవాడ కో । దండరామ॥

53

సీ॥ చనుబాలాసంగయా । ననమెల్లజెనునని
 పసిబిడ్డలనుదాది । పాలుచేసి
 భాసవచ్చెడివేళ । పనులకడ్డంబని
 చిన్నవాండ్ర । జవానుచేతఁబెట్టి
 బడివేళకాహార । మిడుటకష్టంబని
 పిల్లల కాఫిహూ । టళ్ళకంపి
 విద్యార్థి దళనాత్మ । విద్యనీచంబని
 పరవిద్యలకు దాస్య । పాలొసర్చి
 తే॥గీ॥ యకట తలిదంబులిటుజన్మ । మాదిగాగ
 సుతులపోషణమన్యసం । గతినొనర్ప
 నెటులస్వాచార ధర్మంబు । లెనఁగఁగలవు
 ధరణినుయ్యలవాడకో । దండరామ ।

54

సీ॥ పాశ్చాత్య విద్యచే । భరణదేశమున
 భోగలాలనబుద్ధి । పొడముటయును
 కలయిల్లు భూమియ । పృథులవాండ్రొసగుట
 యధిక దుర్వైయుముల । కలవదుటయు
 దల్లిదగ్గులమాట । తప్పవిపించుట
 యన్నదమ్ములమైతి । నున్నయగుట
 స్వమతధర్మములవి । శ్వాసంబుతగ్గుట
 యధికాగులకునాత్మ । నమ్ముకొనుట
 తే॥గీ॥ వేషభాషాధి పద్ధతుల్ । వేరయగుట
 యధికమైన యహంకార । మలముకొనుట
 లిట్టిదోషంబులెన్నియో । చుట్టుకొనియె
 ధరణినుయ్యలవాడకో । శండరామ ।

55

సీ॥ బాలుర నింగ్లీషు । బడితేర్చివది మొదల్
 బీ॥ యల్. పరీక్షగా । వించువరకు
 పూటకూళ్ళకుఁబెక్కు । పుస్తకంబులకును
 రాకపోకలకును । పోకులకును
 నెలదీతములపరీ । క్షులకాఫిహేమాటళ్ళ
 సెలవుకయ్యెడిదుడ్డు । నిలువజేసి
 గురుకులవాసంబు । కొమరులకొడగూర్చి
 హైందవవిద్యల । నభ్యసించ
 తే॥గీ॥ జేసినిజవృత్తి గఱపియు । శ్రీయొసంగ
 బరులదాస్యంపుఁగప్పము । పాలుగాక
 స్వేచ్ఛ నుఖజీవనంబుల । జెలగరొక్కొ
 ధరణినుయ్యలవాడకో । శండరామ ।

56

సీ॥ అన్నదమ్ములు భాగ । మందఁజాలనిధనం
 బన్ని వేళలచేతి । కబ్బుధనము
 రాజులై ననుగొన । రానియట్టి ధనంబు
 కనియెవ్వరపహరిం । పనిధనంబు
 సెలవైనకొలది ని । చ్చలుపొచ్చెడి ధనంబు
 భయమింతయైనగొ । ల్పనిధనంబు
 సుతులు బల్కినిగొన । చోటియ్యనిధనంబు
 పరమస్వతంత్రమై । పరగుధనము
 తే॥గీ॥ సఖలశాఖ్యంబులను గూర్చు । సట్టిధనము
 ధనములందెల్ల నుత్తమ । ధనమువిద్య
 దానికీడైన ధనముభూ । స్థలినిగలచె
 ధరణిసుయ్యలవాడ కో । దండరామ ।

57

సీ॥ తగుకొద్దులు నకీళ్ళు । లెట్లచైనకొలదిని
 ప్రజలలోవ్యాజ్యముల్ । ప్రబలమయ్యె
 నై ద్యులాస్పతులు । ప్రబలమాకొలదిని
 పెక్కురోగంబులు । పెరుగఁజొచ్చె
 చెరలు పోలీసులు । జెరిగినకొలదిని
 హత్యలు గేంబు । లభికమయ్యె
 నయ్యవార్లునుబళ్ళు । నధికమాకొలదియో
 నామాలరాక యెం । డ్లకునుమించె
 తే॥గీ॥ నరుల శాఖ్యంబులకుఁబ్రయ । త్నములొనర్ప
 జగతిగష్టంబులెన్నియో । సంభవించె
 కాలగతియెట్టిదోగాని । కాదు తెలియ
 ధరణిసుయ్యలవాడకో । దండరామ ।

58

సీ॥ మానవసంఘైక | మత్యవృక్షంబును
 విడగొట్టుగొడ్డలి | వేటువోటు
 ప్రబల విరోధముల్ | పరిథవిల్లగఁజేయు
 చొక్కమాజగడాల | చోటువోటు
 మతిమంతులకు నైన | స్పృశింజెడగొట్టెడి
 కడుక్కురమాసాము | కాటువోటు
 సత్యధర్మక్రియా | సత్సంప్రదాయపం
 క్తినిబాపగానడ్డ | గీటువోటు
 తే॥గీ॥ పెత్తనములేని వోట్పద | వికిభ్రమించి
 కడగి సంసారమొట్టిదై | ఘనలు చెడిరి
 లోకమెల్లనునేడు | చీకాకుండియె
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ ॥

59

సీ॥ ఒకవైపు బహుసాపి | యొకవైపు ఘనకోపి
 మించివోటుకు దబా | యించుచుండ
 నొకచెంపముణదాత | యొకచెంపకులనేత
 చూచివోటుకుచేయి | సాచుచుండ
 నొకదిక్కుశూరుండు | నొకదిక్కుక్కూరుండు
 నేగివోటుకు బెడ | రించుచుండ
 నొకచాయబలవంతుఁ | యొకచాయధనవంతు
 డిరుప్రక్కలనువోటు | కీడ్చుచుండ
 తే॥గీ॥ ముందుజన “నూయివెనుకకుఁ | బోవగోయి”
 యనెడిదుర్గతిబీడల | కిట్టేనేడు
 నెచటనుండి యేతెంచెనో | యిట్టివోటు
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ ॥

60

సీ॥ వోటియ్యకున్న నీ । పాటుచూడమటంచు
 కనుబొమల్ ముడి పెట్టి । కనరునొకడు
 వోటియ్యకున్న । బల్ చేటుమూడనటంచు
 కోపగించుచు । వేళలుచూపునొకడు
 వోటియ్యకున్న । నీవూటనాపైకమ్ము
 నిచ్చిపొమ్మనిదబా । యించునొకడు
 వోటియ్యకున్న । నింకేటిచుట్టరికంబు
 చెడిపోగలదటంచు । జెప్పనొకడు
 తే॥గీ॥ వ్యాఘ్రములలోనఁజక్కిన । బక్కలేళ్ళ
 విధమునను వీడవారికి । వ్యధజనించె
 వోటుచే దేశమునకిట్టి । చేటుగల్గె
 ధరణినుయ్యలవాడకో । దండరామ ।

61

సీ॥ అశలుబాపివో । ట్లార్జించుటేగాని
 బీదలగతిదల । బెట్టబోరు
 భయపెట్టివోట్లు సరి । పాదించుటేగాని
 ప్రజలకష్టంబులఁ । బాపబోరు
 బంధుత్వమని వోట్లు । వతయుచుండుటేగాని
 యొక్కనాడైనవా । దిక్కుపోరు
 స్నేహమంచనివోట్లు । సేకరించుటేగాని
 శడగంటనైనను । గాంచబోరు
 తే॥గీ॥ నడినిదాటినవెంటనే । నావగాల్పు
 చందమునచేమ శాసన । సభ్యులకట
 జనుల వీడి-పసాగిరి । చట్టములను
 ధరణినుయ్యలవాడకో । దండరామ ।

62

సీ॥ కలయ్యుతలోననాఁ | కలిగొన్నవారికి
 భుక్తికియ్యనివాని | పుట్టునేల
 నున్నంతలోన నా | పన్నుల కష్టముల్
 వాపజాలనివాని | భాగ్యమేల
 విన్నంతలోభక్తి | వినఁగోరువారికి
 వినిపింపజాలని | విద్యలేల
 తెలిసిన యంతలో | దీర్ఘానమొనరింపఁ
 దగవుల వినని పె | ద్దరికమేల
 తే॥గీ॥ నా చరణలేని శుష్కవే | దాంతమేల
 భూతదయలేని ధర్మవి ! స్ఫూర్తియేల
 నిన్నుభక్తిదలంపని | నిష్టయేల
 ధరణి నుయ్యలవాడకో | దండరామ !

63

సీ॥ అన్యకామినియన్న | నంటుమామిడిపండు
 కల్లయన్నమగల | కండపెళ్ళ
 పరధనంబన్నను | బంచకజ్జాయంబు
 మోసమన్నను లేతి | దోసకాయ
 పగలు గల్పించుట | పండుగ భోజనం
 బపనిందగూర్చుట | యప్పశంబు
 కేలిసేయుటప్రియు | గాలి తాంబూలంబు
 పరదూషణంబన్న | బానశంబు
 తే॥గీ॥ ప్రజలవీడించుటయటన్న | పదర ఘేణి
 గాదలంచుదుష్టులు | కడకువచ్చు
 చేతులుంగక పాపముల్ | సేయుచుండు
 ధరణి నుయ్యలవాడకో | దండరామ !

64

సీ॥ కై కొన్న ఋణములఁ | గ్రామతదీ ర్చెడివార
 లున్నారె యిలనూటి | కొక్కరైన
 దలిదండ్యలనుభక్తి | గొలుచుచుండెడివార
 లున్నారెవేయింటి | కొక్కరైన
 సన్నదమ్ములుమది | సతిమైతిగలవార
 లున్నారెపదివేల | కొక్కరైన
 పరధనంబులకాస | పడకయుండెడివార
 లున్నారెధరలక్ష | కొక్కరైన

తే॥గీ॥ సర్వభూతంబులనుమది | సమతఃజూచు
 యోగులున్నారెభువికోటి | కొక్కరైనఁ
 జిత్రమయ్యెనుకాలవి | శేషనుహిమ
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామ |

(5)

సీ॥ కోట్లకెక్కియుఁ | గూటసాక్ష్యమలిచ్చు
 నీచులెంతయుగణ | నీయైరి
 భ్రాణహత్యలొనర్చు | కూరికిరాతికుల్
 తత్వబాధలొనర్చు | దాంతులైరి
 ధర్మంబులెల్లను | దలక్కిదుగాజేయు
 మూఢులెంతయుడగ | త్పూజ్యులైరి
 యప్పలనెగఁగొట్టి | యన్యాయములొనర్చు
 పాతకుల్ న్యాయప | వక్తిలైరి

తే॥గీ॥ శాన్తిద్ధమొనరించునాడైన | బ్రహ్మచర్య
 విధిజరింపనివారిల | విబుధులైరి
 చోద్యమయ్యెను గలిచర్య | చూడఁజూడ
 ధరణి నుయ్యలవాడకో | దండరామ

(6)

సీ॥ గణపతిపూజన ! కృమముగఁదెలియని
 వాగుపురోహితు । లైరినేడు
 తిథిచారమైనను । తెలియఁజెప్పగలేని.
 వారిలజ్యోతిష్కు । లైరినేడు
 పిప్పలిగుణమైన । జెప్పఁగఁదెలియని
 వాడువైద్యోత్తంసు । లైరినేడు
 గణయతివా'సల । క్షణమైనఁచెలియని
 వారుకవిశ్రేష్ఠు । లైరినేడు

తే॥గీ॥ ధర్మశాస్త్రస్వరూపప । దతిదెలియని
 వాడుశాసన నిర్మాత । లైరినేడు
 ఏమిచెప్పదుకలికాల । మిట్లుచెలఁగె
 ధరణినుయ్యలవాడ కో । దండరామ ।

67

సీ॥ అన్నదమ్ములతమ । యల్పధనంబుకై
 కొట్లాడితట్లాడి । కోరుకెక్కి
 వైరంబులనుబూని । యూరిపెద్దలమఱుట
 వినకభూములనెల్ల । వీళ్లువెట్టి
 పనిపాటలనుమాని । ధనమెల్లకోర్టుఖ
 ర్చులకు వక్షేపము । సెలవుచేసి
 మోటర్ల నెక్కియు । బూటకూళ్ళనుదీని
 విడువకెట్లెనన । వీళ్ళుచేసి

తే॥గీ॥ యలిగి హైకోర్టుదాకవ్యా । జ్యంబులాడి
 గెలుచువారోడువారుప । కీరులైరి
 యేమిదుష్కాలమనిదీని । నెన్నవలయు
 ధరణినుయ్యలవాడ కో । దండరామ ।

68

సీ పృజలబిడ్డలరీతి | పరిపాలన మొనర్చు
 రాజులెంతయుపోత | రాజులైరి
 ధర్మమార్గంబులఁ | దగవులఁదీర్చెడి
 పెద్దలన్ననుగంగి | రెద్దులైరి
 రణరంగములయందు | పాణాలకుఁదెగించి
 పోరుశూరులుమేక | పోతులైరి
 నీతిధర్మంబుల | నిరతంబుబోధించు
 పండితుల్ ముండల | మిండలైరి

తే॥గీ॥ ఆత్మధర్మసముద్ధర | జైకదీక్ష
 పేరుజెందినధిరులు | భీరులైరి
 తెల్పపశమాన కలిచర్య | దేవదేవ
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామ |

64

సీ కలిమినొప్పెడిభూమి | కలవులకిరవయ్యె
 సత్యనావుష్ట్యాదు | లభికమయ్యె
 వేదవేదాంతాది | విద్యలల్పములయ్యె
 బానిసవిద్యలు | ప్రబలమయ్యె
 కులధర్మములవెల్ల | గుట్టలపాలయ్యె
 దారిద్ర్యపీడలు | దట్టమయ్యె
 గనివిననట్టిరో | గంబులతరుచయ్యె
 సుఖజీవనంబులు | శూన్యమయ్యె

తే॥గీ॥ గల్లనిజమయ్యె సత్యంబు | చెల్లదయ్యె
 తల్లిముల్లయ్యె చైవంబు | బల్లెమయ్యె
 చూడఁగలిమాయ నేడతి | చోళ్ళమయ్యె
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామ |

70

సీ॥ ధనవంతులకునుసం | తానంబుకలవయ్యె
 పేదకుంబులైదు | పిల్లలైరి
 ఘనదాతలకొకింత | ధనములేదయ్యెను
 పరమలోభులుద్రవ్య | భరితులైరి
 సన్మార్గపరులకు | సౌఖ్యంబు సున్నయ్యె
 నతిదురాత్ములును | ఖాళ్యులైరి
 ఘనపండితాళికి | గౌరవంబరుదయ్యె
 నీచులెంతయుపూజ | నీయులైరి

తే॥గీ॥ సత్యవంతునిమాటకు | జనుముకల్ల
 యన్యత్రవంతునకెందుజ | యంబుకొల్ల
 కటకటాయేమిచెప్పదుఁ | గాలమహిమ
 ధరిణినుయ్యలవాడకో | దండరామ ॥

71

సీ॥ సత్యవంతుండైన | సన్మార్గపరుండైన
 విద్వాంసుండైన వి | వేకియైన
 న్యాయవర్తనుండైన | నతినమరుండైన
 సరసాత్ముండైనను | సభ్యుండైన
 కులధర్మపరుండైన | గుణవంతుండైనను
 చాంతుండైనను, మహిమా | దారుండైన
 దయగలవాండైన | తత్వజ్ఞుండైనను
 భీరుండైనను, శార్య | శూరుండైన

తే॥గీ॥ బీదవాండైనచోనడు | పీనుగంఘ్రి
 శ్రీవిహీనునిమాటలు | చెల్లవయ్యె
 గనఁగఁగడుచోద్యమయ్యెను | గాలమహిమ
 ధరిణినుయ్యలవాడకో | దండరామ ॥

72

సీ॥ బీదలకించైన | బిచ్చంబువెట్టక
 కడుపాగదమయింట | గుడువబోక
 యిల్లాలిబిల్లల | నేనియుదిననీక
 గట్టిగుడ్డలనైన | గట్టనీక
 తగుబంధుమిత్రుల | దరిజేరనీయక
 పెద్దగాదీపంబు | బెట్టబోక
 పుణ్యమ్మునార్జింప | బొట్టెననొసగక
 చేధనంబింతైన | జెల్లనీక
 శే॥గీ॥ నిత్యమెంతయుధనకాంక్ష | నిద్రావోక
 లేబవళ్ళునుబలుమారు | లెక్కపెట్టు
 మనుజపశువులకేలధ | ర్మములగోల
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామా॥

73

సీ॥ అతిపాతికులచేత | యమలోకమందలి
 నరకంబులెల్లగిరి | క్కిటిసిపోయె
 చిత్రగుప్తునివ్రాత | జెలగుదుష్కృతముల
 లెక్కబుక్కునచోటు | లేకపోయె
 పాపులబీడించు | పనిపనివర్తించెడి
 యమకింకరులపని | యధికమయ్యె
 కాలునికైనను | గనినినియెఱుంగని
 దురితులశిక్షింప | దోచదయ్యె
 శే॥గీ॥ జగతినుకృతమునేడతి | స్వల్పమగుట
 బుణ్యలోకంబులెన్నియో | మూతవడియె
 కాలగతియిట్టిదనిచెప్ప | గావశంబె
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామా॥

74

సీ॥ శారదాశాసన । సంస్కారమునబ్రాహ్మ
 పరిణయ పద్ధతులే । పాపవడియె
 వరసనాతనధర్మ । పరులబ్బురంబంద
 విధవావివాహముల్ । వెల్లివిరిసె
 పరమపవిత్రదాం । పశ్యధర్మంబుల
 మూలసూత్రంబులు । మూలడాగె
 పశువుల బేరంబు । వలెవధూవశులకై
 బేరంబులెన్ని యో । పెంపుఁజెందె

తే॥గీ॥ నార్జధర్మంబులన్నియు । నడచి జేరె
 జగతివర్తాశ్రమంబులు । సన్నమయ్యె
 నకటయీపాడు నవనాగ । రగతజలగె
 ధరించుయ్యలవాడకో । చండరామ ।

75

సీ॥ జనకుడుస్మార్తుండు । జననిమధ్వలబిడ్డ
 కొడుకుక్రివైషవ । కులమునాడు
 తాతగణాచారి । తమ్ముడుకైస్తవుం
 డన్నమహమ్మదీ । యావలంబి
 మామలింగాయతి । మనుమండునాయకు
 బావగారిది శైలి । బలిజకులము
 మాతామహుడార్య । మితనాంపదాయండు
 బ్రాహ్మమతిస్థుండు । బావమఱిది

తే॥గీ॥ యొక్కొక్కటుంబమునఁజూడ । బెక్కగతుల
 కులమతింబుల నేడునం । కులములయ్యె
 కరిముభీభక్తుమయ్యెను । గాలమహిమ
 ధరించుయ్యలవాడకో । చండరామ ।

76

సీ॥ పరమసాత్వికబుద్ధి | బలముగల్గినవారు
 బ్రాహ్మణులనఁగ | నేర్పడితిఁజొల్లి,
 గౌహుశక్తియురజో | భావంబుగలవారు
 క్షత్రియులనఁగ వి | ఖ్యాతిఁగనిరి
 కడురజస్తమములు | గలకార్యదక్షులు
 క్షత్రినివై శుభలుగబ్ర | సిద్ధులైరి
 సేవానిరతితమో | భావంబుగలవారు

పరగళూదులటంచు | బలఁబడిరి
 తే॥గీ॥ సహజవృత్తులవీడిన | జాతులందుఁ
 బాడబ్రాహ్మణులెవ్వరో | శూద్రులెవరో
 నిర్ణయింపఁగవశమోనె | నేడుజగతి
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామ ॥

77

సీ॥ పురుషసూక్తముదృశ్య | భువనంబునెల్లను
 పరమేశ్వరన్వరూ | పంబటంచు
 బ్రాహ్మణుండునుఖంబు | బాహుయుగ్మమురాజు
 వైశ్యుఁడూరుయుగంబు | పదయుగంబు
 శూద్రుండనివచించె | జాడఁగనందులో
 హేచురైగ్గులకుతా | పెందునున్న
 దగంబులెల్లన | న్యోవ్యసహాయంబు
 లైతమవృత్తుల | నాచరింప

తే॥గీ॥ సేనుమొదవునుగాదేని | చేటుగల్గుఁ
 దత్వమరియక కులవృత్తి | ధర్మములను
 వీడిజగమెల్లనేడతి | పీడనొందె
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ!

78

సీ॥ క్షీతి నెల్లనావరిం | చినసముద్రమునందు
 బహుముఖంబులనదుల్ | పశువిధమున
 యానందమయపర | మాన్యతేజమునందు
 జంతుసంతతితెక్కు | చందములను
 మతధర్మనిర్ణీత | మార్గములంజని
 దిరిజేరితన్మయ | త్వంబునొందు
 పలుతోవలేయైన | బరమార్థమొక్కటే
 యనుటయందలిరహ | స్వార్థమనుచు
 తే॥గీ॥ జాటిచెప్పిరి పెద్దలీ | జాడబోక
 వాదభేదముల్ బెంచిమ | ర్యాదడించి
 తగవొస్సినముక్తిప | దంబుగలదె
 ధరణిసుయ్యలవాడ కో | దండరామ ॥

79

సీ॥ హిందూమతమహింస | యేశ్వేష్టమనిచెప్పె
 నిష్టామృతముభూతి | హితమె తెల్పె
 కైస్తవమతమురు | కారుణ్యమెవచించె
 బౌద్ధాదిమతములు | బల్కెక్కపను
 మహిలోనమతముల | నృణులన్నియునుగూడి
 ప్రేమసూత్రమునందె | పేరుచెందె
 మతసత్యమరసిన | మనజులుకూరమా
 ఋషీడమానకు | బౌద్ధుడురె

తే॥గీ॥ యశారమతమనిబాహ్యచి | హ్నుములందాల్చి
 నిర్దయస్వాత్మలై మత | నిష్ఠయునుచు
 హింసలోనరింపధర్మమీ | మాంసయేడ
 ధరణిసుయ్యలవాడ కో | దండరామ॥

80

సీ॥ సర్వభూతంబుల | సమతఃజూచెడివారు
 కాపీనమాత్మలై | గాగ్రలువారు
 పాచేంద్రియంబుల | బలమడంచినవారు
 దివ్యతత్వములతో | ధించువారు
 సుఖదుఃఖముల కాత్మ | చోటాసంగనివారు
 ఘనతపోమహిమలఁ | దనరువార
 లాత్మలూభంబుల | కాసఁజెందనివారు

ధర్మరక్షణమాత్మ | దలంచువారు
 జే॥గీ॥ విమలమత్మలై నమన్వాది | విబుధవరులు
 శ్రోతిహితంబుగ వ్రాసిన | స్మృతులుజగతి
 నప్రమాణంబులందురే | మంచునింక
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామ |

-1

సీ॥ ప్రభుసన్నితములనఁ | సకగువేదములందు
 గలయర్థమెల్లలో | కమునఁదెలుప
 స్మృతులురచించివి | శ్రుతిమొనర్చినరవ్వ
 సమలౌ మహర్షులు | సత్యబుద్ధి
 నందలి తాత్పర్య | మనబోధమొనరింప
 భారలంబును వ్రాసె | వ్యాసమాని
 యదియె పంచమవేద | మనఁజెలంగెను ధర్మ
 మలరఁబెక్కువురాణ | ములలిఖించె

జే॥గీ॥ వేదవేదాంతసారమై | వెలసెగీత
 యట్టిశాస్త్ర ప్రమాణంబు | లన్యతమనిన
 నింక ధర్మ ప్రమాణంబు | లేవాజగతి
 ధరణి నుయ్యలవాడకో | దండరామ

82

సీ॥ దేహంబుగాలిచేఁ | ఓరుగుచునాడుచు

నేలఁగూలుచునుండు ! గాలిపడగ
సంపదగన్గొన | సంభవించినశింసు
నిల్కడలేనట్టి | నీటిబుగ్గ
నిజకుటుంబముజూడ | నిఖిలజనంబులు
రహి నెక్కిదిగుచుండు | రైలుబాడి
సంసారసుఖములా | సలఁగొల్పిబ్రతుయించి
యింతలోమాయమా | నెండమావు

తే॥గీ॥ లకయజగమెల్లస్వప్నతు | ల్యూబుగాదె
యేమిసీమాయయోగాని | యిట్టిదనుచు
దెలియగారాదుబుద్ధిమం | తులకునైన
ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామ !

౩౩

సీ॥ చలనంబులేకని | గృలముగానుండిన

జలమందువస్తువు | దెలియునట్లు
మనమునిశ్చలముని | ర్మలముగానుండిన
బ్రత్యక్షమగునందు | బ్రహ్మమూర్తి
యపనియమాదియో | గాభ్యాసమునగాని
చిత్తంబునిశ్చల | స్థితినిగనదు
సద్గురుసేవించి | శోనణమొననగాని
నిర్మలమైబుద్ధి | నెగడదొద్దు

తె॥గీ॥ కర్మవిజ్ఞానభక్తియో | గమలలోన
భక్తియోగంబుకడుసుల | భంబటందు
రై ననీదయలేకని | స్మరయవశమె
ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ॥

౩౪

సీ॥ సిండాండమందెబ్బి | హృండాంబిమిడియుండు
 విత్తనంబునచేట్టు | వెలసినట్లు
 మేరుపర్వతమన | మేనివీణాదండ
 మరయంగళిఖరంబు | శిరముచూపె
 భూర్భువస్వర్గాది | భువనంబులనసప్త
 చక్రములపైనమా | స్థిరచక్ర
 మదినత్యలోకంబు | హంసస్వరూపివై
 పద్మాసనస్థితి | బరగునిన్ను
 తె॥గీ॥ సూర్యచంద్రాఖ్యనాడులు | చుట్టితిరుగు
 జ్ఞానవాహికనదులచే | గరమువెల్లు
 విశ్వమూర్తిగనిన్నుభా | వింతునయ్య
 ధరణిమయ్యలవాడకో | దండరామ॥

౪౫

సీ॥ తనువులులాంతరల్ | తన్మధ్యమునవెల్లు
 దీపంబువలెనాత్మ | తేజరిల్లు
 నద్దంబులనుబోలి | యమరియుండునుమాయ
 జ్ఞానంబుతైలంబు | గాఢైలంగు
 వెలుంగొక్కడేయైన | పలురకమ్ములకాంతి
 దనరారురంగుట | ద్దములఁబట్టి
 ఆలాంతరలువ్రోయ్య | ప్రైసప్సడీకాంతి
 యాదితేజంబులో | సంతరించు
 తె॥గీ॥ జ్ఞానులదిగాంచిమాయకు | లోమగాక
 నిష్కలంకాత్మనంతట | నిండియున్న
 నిన్నెరుంగుడరన్యలు | నేరరింత
 ధరణిమయ్యలవాడకో | దండరామ॥

౪౬

సీ॥ రథముశరీరంబు ! రథికుండుజీవాత్మ
 మనముసారథిబుద్ధి | మార్గదర్శి
 భావింపజక్రిముల్ | దైవపౌరుషశక్తు
 లశ్వముల్ పంచేది | యములెతలప
 యమని యమాదియో | గములెపగ్గంబులు
 రాజయోగమెమేలి | శాచబాట
 కామాదిదుష్టత | స్కరబాధలనుమాన్ప
 శ్రవణాదులేతగు | సాధనములు
 తే॥గీ॥ పూనియూగతిజనిబ్రహ్మ | మూర్తివైస
 నిన్నుఁజేరిసుఖంతురు | నిర్మలాత్ము
 లన్యులకునిన్నుఁజేరంగ | నగునదేవ
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామ |

87

సీ॥ పరగజీవుండుబొందు | వదియవస్థలెవది
 యపశారములటందు | రాత్మవిదులు
 మత్స్యకూర్మత్వముల్ | మరిగర్భగోళమం
 దవలవరాహత్వ | మర్భకదశ
 బాటఁదైవరసింహ్మ | భావంబునొందును
 వామనత్వంబందు | వటువుగాగ
 గార్వాన్త్యపాణిమ | గతులమూటఁజెలంగు
 గ్రీనుతరామావతా | రములుమూడు
 తే॥గీ॥ పరమపౌద్ధతగను వన | పృథ్విఁడగుచుఁ
 గడఁగిసన్యాసిత్వ బొంది | కల్కిభావ
 మొందువిజ్ఞానమొందుచు | జెందునిన్న
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామ |

88

సీః కర్మయోగమునందు | గలరహస్యములెల్ల
 వారివివస్వంతున | కటవచించె
 మనువుకాతడుదెల్ప | మహితశాస్త్రమువ్రాసె
 సతఁడదియేమను | స్మృతిగ నెగఁడె
 శాస్త్రప్రమాణంబు | సత్యంబనియెగీత
 జగతికార్యాకార్య | సంశయముల
 సత్సంగీతోక్తికి | సద్దగీతలువ్రాసి
 మన్వాదిశాస్త్రముల్ | మంటఁగలిపి

చేగీ. సత్యమరయక సంఘ సం | స్కారమనుచు
 భీతియునుమంతయునులేక | విచ్ఛలవిడి
 కరమకృత్యములనుజేయ | గిడగిడిపు
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామ |

౫౭

సీ॥ సంసారమెల్ల బ్ర | ఛన్నమాచరసాల
 మమకారమెల్లను | మాయగుంట
 పొచేంద్రియంబులు | పొంచిమింగెడిపుల్
 విషయభోగంబులు | విషఘటికలు
 కామంబుకొరదు | ష్కరకాలసర్పంబు
 కోపమెంతయుఁబోరి | గొనెడిమిత్తి
 గర్వంబుదరికొని | కాలెడికార్పిచ్చు
 కరముమోహంబెల్ల | కళరాశి

తేగీ. యాత్మవిజ్ఞానమింతైవ | సరియలేక
 జిక్కుబడితినినాకిక | దిక్కునీవ
 కరుణఁబోవుమునీకటా | క్షంబొసంగి
 ధరణినుయ్యలవాడకో | దండరామ |

౫౮

సీ॥ జగతిసపారమా | సంసారమేలక

కామాదిగణమె రా | క్షుణ్ణచయంబు

దశవిధేంద్రియముల | దనరుచురిడుమనంబె

జనుజేశ్వరుండగు | దశముఖుండు

బుద్ధిసీతాదేవి | మోహంధుడౌచుండ

న్నరికట్టుగావణు | నణచివేయ

నాత్మధ్యానించెడ | దాజ్ఞబ్రాహ్మణాయామ

భవమూర్తియగువాయు | పట్టికరిసి

తే॥గీ॥ లంకగాలిచిరక్షోబ | లంబుజిదిమి

వానిజూపగనీచేత | వాడుగుడిసె

పట్టించిరికలె రా | మాయణంబు

ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ |

91

సీ॥ సంసారమెల్లను | జల్వపందరిటచ్చ

కూటంబుభార్యయు | గొడుగుదండీ

యన్నలుదమ్ములు | నాప్తవర్గంబులు

తెమతమపనులకై | దరలివచ్చి

గుడుగుడిసఖ్యంబు | కొంతకాలముచూపి

యవసరంబులబట్టి | యరుగుచుండు

నాభార్యనాబిడ్డ | నాఁగఘటలబంచు

మమకారకూపని | మగ్గులగుచు

తే॥గీ॥ కర్మయోగరహస్యంబు | గానలేక

ఁక్కుచెలి ఈకజగమెల్ల | జిక్కువడియె

దేవనీమాయని సుమంత | దెలియవశమె

ధరణినుయ్యలవాడకో దండరామ |

92

సీ॥ నాఁకేళఫలంబు । నఁజెలంగుకొబ్బెర
 వలె మాయచేగప్ప । బడినయాత్మ
 మూర్తివౌనిగన । నేర్తురేమూఁగులు
 ప్రాక్తనసుకృతంబు । ప్రాపుగాగ
 గురుబోధమనియెడి । కొడవలిచేబూని
 యల్లిబిల్లిగపైన । నల్లుకొన్న
 సంసారమనెడిని । స్సారమాపీచును
 ముక్కుముక్కులుగాగఁ । జెక్కివైచి

తే॥గీ॥ కర్మవిజ్ఞానభక్తియో । గమ్ములనెడి
 కనులచేఁగాంచి మాయయాఁ । గప్పుచిప్ప
 గొట్టుయోగులు పొందఁ గ । ల్లుదురుగాక
 ధరణిసుయ్యలవాడ కో । దండరామ॥

93

సీ॥ మఁడుచుండెడియగ్ని । కుండముల్ పంచేంది
 యంబులొజ్జమువిష । యాలియందు
 వ్రేల్పుచుండుకొలంది । వృద్ధియాజ్వలనుండు
 నాల్కలార్చునుగాని । నవసిపోడు
 యంతమెరుంగని । యభిలాషలనదీర్పఁ
 జాలకదుఃఖ సం । సారండగుచు
 పరులనుహింసించి । దురితంబులొనరించి
 జనఁడవివేకియై । సంతతంబు

తే॥గీ॥ పుట్టిగిట్టచుదుర్గతుల్ । బొందుచుండు
 కర్మయోగఁహస్యంబు । గనివిరక్తి
 బడసివేదాంతిగనుచుండు । పరమశాంతి
 ధరణిసుయ్యలవాడ కో దండరామ ।

94

సీ॥ జగమునాటకశాల | సర్వభూతంబులు
 వేషముల్, తెరమాయ | వేదవేద్య
 యంకముల్ కల్పంబు | లాద్యంతవిరహిత
 నవంసభరితమీ | నాటకంబు
 సూత్రధారుడవీవు | సూచించువైఖరి
 వేషంబులెన్నియో | వేయుచుండి
 మదమత్సరములఁ | దన్తయుడనైయాచిత్య
 మరయలేకీయూట | లాడుచుంటి
 తె॥గీ॥ గాసిజెందితినికనైన | వాసుదేవ
 కరుణమీరంగనన్నుఁబ్ర | క్కకునుఁజేర్చి
 సంతతానందముక్తిన్ | సంగవయ్య
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | డండరామ

95

సీ॥ దారిగానకయెసం | సారాటవినిబడి
 దిక్కుదోచకనేను | దిరుగుచుండ
 బలవంతులైనట్టి | పంచేంద్రియంబులఁ
 ముచ్చులుపెన్నాడి | ముట్టడించి
 విజ్ఞానభవమెల్ల | విశవకెంతయుదోచి
 కడఁకనిషణ్ణమను | గర్తవండు
 బడదోసిరిట్టియూ | పత్కాలమెఱిగియు
 రోష కామకోప | లోభములను
 తే॥గీ॥ శత్రువుల్ తమబలగంబు | సందడింప
 వచ్చిమిక్కిలిబాధంప | జొచ్చిరకట
 దిక్కునీనగదాఁబావ | దేవదేవ
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | డండరామ |

96

సీ॥ శరణాగతత్రాణ । బిరుదంబునీకేల

శరణాగతునినన్ను । సాకకున్న
దీనరక్షాదక్ష । దీక్షునీకేటికి

దీనునినభోవఁ । బూసకున్న
అర్తజనావసఁ । తనుపేరునీకేల

ప్రబలమౌనాయార్తిఁ । బాపకున్న
దాసపోషకసము । ద్యతీర్తినికేల

దాసునినన్నునో । దార్పకున్న
తెగి॥ భక్తవత్సలయనినిన్నుఁ । బలుకనేల
భక్తినినుఁగొల్పునన్నుఁ । గాపాడకున్న
గడఁగినన్నేలనింతయా । గడమదేల
ధరణిమయ్యలవాడకో । దండరామ॥

97

సీ॥ రా,మ హాసుగుణాక । రా,మ దారివిభీక
రా,మ హీజాతాభి । రా,మ బోధ
రా,మ హితప్రచా । రా,మ ముదయఁజూడ
రా,మ నీపిశుభాక । రా,మహీశ్వ
రా,మ నసిజనుండ । రా,మ నుకులశేఖ
రా,మనిసగితహా । రా,మ నోహ
రా,మరుమాతే । రా,మరుదవనాద

రా,మ రుత్సతవిహా । రా,మ నోజ్ఞ
తెగి॥ రా,మ మునిభక్తజనశుకా । రా,మ విద్వ
రా,మ హేంద్రాదిశ్రేయస్క । రా,మహజ్జ
రామరణజన్మదుఃఖి । రామమొసగ
ధరణిమయ్యలవాడకో । దండరామ ॥

98

సీ॥ అరయగళాలివా | హనశకాబ్జంబులు
 పట్టుచగజచంద్ర | సంఖ్యలకును
 సరియగుశ్రీభావ | సంవత్సరంబునకా
 మధుమాససితపక్ష | నవమియందు
 శనివాసరంబున | జరుగువునర్వసు
 నక్షత్రకటక ల | గ్నంబునందు
 సద్భక్తిసీపద్య | శతకమ్పించితి
 బాలకావ్యక్త సం | భాషణంబు

తే॥గీ॥ తండ్రికానందమొనగదే | తప్పులున్న
 కడుకుదోయక యీశ్వరి | కరుణగొనియు
 కాశ్వతానంద సిద్ధిన్ | సంగవయ్య
 ధరణినుయ్యలవాడ కో | దండరామ ॥

99

సీ॥ సకలచరాచర | జగములన్నియునీవ
 గ్రహతారకాగణ | కారమీవ
 వాసుకిప్రభృతి న | ర్వప్రకాండమునీవ
 తాద్రానిపక్షి సం | తతియునీవ
 పరగనశ్వధాని | పావపౌఢుమునీవ
 కపిలాదిసిద్ధ సం | ఘంబునీవ
 సంవత్సరర్తు మా | సదినాదులునీవ
 స్థూలముక్షీయంబు | జ్ఞానమీవ

తే॥గీ॥ సర్వభూతాశయస్థిత | స్వామివీవ
 క్షరమునీవ యెఱుంగఁ న | క్షరమునీవ
 నిఖిలమునునీవ పర మేశ | నేనునీవ
 ధరణినుయ్యలవాడకో దండరామ ॥

100

భరత వాక్యము.

గీ॥ అఖిలలోకంబులకు సౌఖ్యమబ్బుగాక ।

నృపుని పాడిగ ధరణిబాలింతుగాక ।

ధర్మమెంతయు విరివిగ దనరుగాక ।

పాడిపంటలు జగతిపైబరగుగాక ।

వేదపాఠములెల్లాడ వెలయుగాక ।

విశ్వమత్యంబు ప్రజలకువలరుగాక ।

దేశమెప్పుడు శుభములదేలుగాక ।

శ్రీః ఘూర్తముడెపుడు రక్షించుగాక ।

1938 వ సం॥ ఫిబ్రవరి నెల 18 వ తేదీన శ్రీ కోదండరామ
శతక ముద్రణ సహాయార్థము యింజేడుగ్రామస్తులను
గురించి చెప్పిన ఉత్పలమాల.

— — — —

ఉ॥ సాటియొకింతలేని గుణసాంద్ర్యశోవిభవాధ్యులైనయిం
జేటిపురీనివాసి బుధసేఖరులార వచితునే నిరా
ఘాటముగానెయొక్క శతకంబునుభక్తిమెయ్యిరచించిమీ
జోటివదాన్యులగనియుముద్రణకార్యము నిర్వహింపగా
నేటికివచ్చినాడగడు నేను హితుండ బురోహితుండమీ
వీటికి విప్రుడగ గవిని బేదగృహస్థుడ దానపాత్రుడగ
మాటలరీతిపద్యములు మాన్యుమెచ్చగ నాశుభాటిలోఁ
బాటవమొప్పనాయగల పండితుడగ మనదేశమందు నే
నూటికినొక్కడొకవి వినుత్పల్యతిగ రచించుచువాడు నే
నేటికినింతజెప్పవలె నెల్లరకుగ విదితంబకాదె,, క
కర్నాటకరావయండయిన రాయలురాజ్యమునేతునాడఁ
మేటికవీందులగ బిలిచి మిక్కిలిమన్ననలిచ్చిప్రోచెసి
నాటికిపద్యశంబును ఘనంబుగఁదెల్పదె వాగ్వఘాటి శే
నాటికిభరితిలోపల గుణగ్రహణుల్ గలరిప్పుకూడ మో
మోటమదే, తెల్పెదను ముద్రణకై పిన ముమ్మహారిలో
నూటపదార్లొసంగిర యనూనవిధిపడి, మీరునట్టులే
సాటికినాటిజేయవలె నద్యశముగ భువిసొందగావలెగ
మాటికిమాటికి మముల మాన్యములిమ్మనికోరఁజూనుదే

శాటనవృత్తిలో నపుడు యాచనజేసి యెరుకింగనేను నా
 కూటికి గుడ్డకై యిటుల కోరగబోనిటుముద్రాగ్రహ
 రేటుభరింపరానిది యెఱింగియెవచ్చితి కందనూల్పురి
 నూటికి పెయ్యిపొత్తము లనూనముగాప్రచురించియిత్తు ర
 ప్పాటిధనంబునేనొనగు భాగ్యములేమిని మిమ్ముజూడని
 చోటికివచ్చినాడ నిది నూనృతమెంతయునాదుభూమిలో
 నేటికి రెండునూర్లయిన నేర్పడిరావుకుటుంబమన్న నో
 పూటకు నెట్టులైన బరిపూర్ణముగా నిలునిండునట్లు పె
 జేటెడుగావలెనిజము చెప్పినబూటకమండ్రిరాముడే
 లోటును నాకొనంగడని లోనదలంచెద నట్టులెప్పుడే
 లాటికొఱంతలీయక యిల్లననుబోచెనుమీరలెప్పుడు
 గోటికొలంది పుణ్యములకుఁగిరిభక్తిని నల్పినారలే
 పేటను బుణ్యతీర్థములకేగియు ధర్మమొనర్చినారు నా
 బోటులచే బురాణములు బుణ్యకథల్ చదివించినారు బల్
 బాటలలోనవేసవిని బాంధులదాహముదీర్పచల్ల నా
 నీటినొసంగివారలకు నిత్యసుఖంబొనరించినారు మేల్
 తోటలుసత్రముల్ గుడులులోరపుభక్తినినిల్పినార నీ
 లాటికృతిప్రపామణఫలంబును మీరివ్రదొండగోరెద
 నూటిగదవ్వుల గవినిజూచిన మాత్రనెఱిఁగియెంతయు
 చేటికివచ్చునంచు దఱిజేరడు భీతిలిలోనదిట్లుచు
 జాటుకునేగుచుండు విధిజాలక కన్నడనేనిపట్టియా
 రాటమెకాని కానియును రమ్మని ప్రీతినొసంగబోడెటుల్

గాటికిఁగాళ్ళుసాపినను గెల్లునె ధర్మము చింతలోభికి
 మాబలువేయునేల ననుమన్న నసేయుఁడు నావిధానమున్
 బాటిగజెప్పఁబూనినను బద్యములోపల నాల్గునల్పదై
 గీటులుమించె నింకపొడిగింపక నిల్పెదనిట్టి నాదువా
 గ్గాటిని, మీకొసంగతినిదద్దయును త్పలమాలి కాతతిగా
 బూటకమిందులేదు తమబుద్ధికిఁ దోచినద్రవ్యమిచ్చిమేల్
 దీటగుపుణ్యకార్యమును దీర్పును మీకిలరామ ర్తిబల్
 నీటగుభోగ భాగ్యములు నిత్య మొసంగుచు బోయెగావుతగా
